RNI NO. MAHMAR/2020/84035

BAHUJAN SAURABHA

बहुजन सौरभ

शुक्रवार १० ऑक्टोबर २०२५ | वर्ष : ५ | अंक : २०१ | दैनिक | किंमत : ₹ ५/-

Friday, 10 October 2025 | Year : 5 | Issue : 201 | Daily | Rate: Rs. 5/-

आता हे आमच्यासाठी भूतकाळातील प्रकरण आहे : सरन्यायाधीश बीआर गवई

सर्वोच्च न्यायालयात वकिलाने बूट फेकल्याप्रकरणी

नवी दिल्ली : गेल्या सोमवारी 71 वर्षीय वकील राकेश किशोर यांनी सर्वोच्च न्यायालयाचे मुख्य न्यायाधीश (सीजेआय) बी.आर. गवई यांच्यावर बूट फेकण्याचा प्रयत्न केल्याच्या घटनेने देशभरात चर्चा सुरू झाली आहे. गुरुवारी सीजेआय गवई यांनी या प्रकरणावर पुन्हा एकदा प्रतिक्रिया दिली. ते म्हणाले, 'सोमवारी घडलेल्या घटनेने माझे सहकारी न्यायमूर्ती विनोद चंद्रन आणि मला खूप धक्का बसला. तथापि, आता हे आमच्यासाठी भूतकाळातील प्रकरण आहे.' गवई यांनी असेही संकेत दिले की ते या प्रकरणाचा पुढे पाठपुरावा करणार नाहीत. वनशक्ती निर्णयाशी संबंधित पुनर्विचार याचिकांवर सुनावणी सुरू असताना ही टिप्पणी आली हे लक्षात घ्यावे. न्यायमूर्ती उज्जल भुयान हे देखील खंडपीठावर होते. त्यांनी वकील राकेश किशोर यांच्या कृतीवर तीव्र प्रतिक्रिया व्यक्त केली आणि म्हटले की त्यांच्याविरुद्ध कठोर कारवाई केली पाहिजे. त्यांनी हा सर्वोच्च न्यायालयाचा अपमान असल्याचे म्हटले. या प्रकरणात सॉलिसिटर जनरल तुषार मेहता यांनी या कृतींना अक्षम्य म्हटले आणि सरन्यायाधीशांच्या प्रतिष्ठेचे आणि संयमाचे कौतुक केले. दरम्यान, ज्येष्ठ वकील कपिल सिब्बल यांनी हा खटला रद्दबातल असल्याचे म्हटले.

> किशोर यांचे अत्यंत अनुचित, अव्यवस्थित आणि अतिशयोक्तीपूर्ण वर्तन हे न्यायालयीन स्वातंर्त्यावर थेट हल्ला आहे. बार असोसिएशनने हे व्यावसायिक वर्तन, न्यायालयाची प्रतिष्ठा आणि सर्वोच्च न्यायालयाच्या प्रतिष्ठेचे गंभीर उल्लंघन मानले आहे.
>
> **- एससीबीए**

राकेश किशोर यांच्यावर एससीबीएची कारवाई सर्वोच्च न्यायालय बार असोसिएशनने (एससीबीए) गुरुवारी राकेश किशोर (71) यांचे सदस्यत्व तात्काळ रद्द करण्याची घोषणा केली. किशोर यांनी न्यायालयात सरन्यायाधीश (सीजेआय) बीआर गवई यांच्यावर बूट फेकण्याचा प्रयत्न केला होता. यादरम्यान त्यांनी 'सनातन का अपमान नहीं सहेंगे' अशी घोषणाही दिली. न्यायालयाच्या सुरक्षेच्या आणि शिष्टाचाराच्या दृष्टिकोनातून हे अतिशय गंभीर मानले जात आहे. एससीबीए कार्यकारी समितीने एक निवेदन जारी करून म्हटले आहे की, 'ही घटना न्यायालयाच्या प्रतिष्ठेवर, न्यायालयीन स्वातंत्र्यावर आणि बार आणि खंडपीठामधील दीर्घकालीन परस्पर आदर आणि विश्वासावर थेट हल्ला आहे. यापूर्वी, बार कौन्सिल ऑफ इंडिया (BCI) ने किशोरचा बार परवाना तात्काळ प्रभावाने निलंबित केला होता. न्यायालयीन प्रक्रियेचे रक्षण करण्यासाठी आणि व्यावसायिक वर्तनाचे पालन करण्यासाठी हे पाऊल आवश्यक असल्याचे कौन्सिलने म्हटले आहे.

दीक्षाभूमीचा विकास झालाच पाहिजे, कामांची माहिती द्या : हायकोर्ट

नागपूर : मुंबई उच्च न्यायालयाच्यानागपूर खंडपीठाने बुधवारी आंतरराष्ट्रीय श्रद्धास्थळ दीक्षाभूमीच्या सर्वांगीण विकासाकरिता पुढील कार्यवाहीची दिशा स्पष्ट केली. अनुयायांच्या सुविधेकरिता दीक्षाभूमीचा सर्वांगीण विकास होणे अत्यंत गरजेचे आहे. त्यामुळे वर्तमान परिस्थितीत कोणकोणती विकासकामे करणे शक्य आहे याची माहिती रेकॉर्डवर सादर करण्यात यावी.

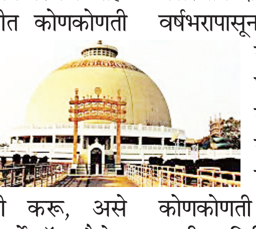

त्यानंतर आम्ही आवश्यक आदेश जारी करू, असे न्यायालय जनहित याचिकाकर्ते ॲड. शैलेश नारनवरे यांना म्हणाले. ॲड. नारनवरे यांनी दीक्षाभूमीच्या सर्वांगीण विकासाकरिता 2018 मध्ये जनहित याचिका दाखल केली आहे. त्यावर न्यायमूर्तिद्वय अनिल किलोर व रजनीश व्यास यांच्यासमक्ष सुनावणी झाली. या प्रकरणात न्यायालयाने वेळोवेळी दिलेल्या आवश्यक आदेशांमुळे नागपूर महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणने दीक्षाभूमी विकास आराखडा तयार केला आहे. या आराखड्यावर तीन टप्प्यांमध्ये अंमलबजावणी केली जाणार असून राज्य सरकारने पहिल्या टप्प्यासाठी 200 कोटी रुपये निधी वाटप केला आहे; परंतु दीक्षाभूमीच्या जमिनीवर अंडरग्राउंड पार्किंग बांधण्यास जोरदार विरोध झाल्यामुळे महानगर प्राधिकरण विकास आराखड्यात बदल करणार आहे. ही प्रक्रिया पूर्ण झाली नसल्याने दीक्षाभूमी विकासाची कामे गेल्या वर्षभरापासून रखडली आहेत.

न्यायालयाने ही बाब लक्षात घेता पुढील कार्यवाहीची दिशा स्पष्ट केली. त्यानुसार, ॲड. नारनवरे यांना अंडरग्राउंड पार्किंग वगळता इतर कोणकोणती विकासकामे करणे शक्य आहे, याची माहिती न्यायालयाला द्यायची आहे. त्याकरिता महानगर प्राधिकरणने ॲड. नारनवरे यांना विकास आराखड्यातील कामांची संपूर्ण माहिती द्यावी, असे न्यायालयाने सांगितले आहे. महानगर प्राधिकरणने अंडरग्राउंड पार्किंगचे काम सुरू केले होते. ते काम रद्द झाल्यामुळे सरकारचे 24 कोटी रुपये वाया गेले, अशी माहिती प्राधिकरणचे वकील ॲड. गिरीश कुंटे यांनी न्यायालयाला दिली. न्यायालयाने त्यावर खंत व्यक्त केली, तसेच भविष्यात असे घडू नये यासाठी सर्वांच्या सहमतीने पुढे जाणे आवश्यक आहे, असे मत व्यक्त केले.

महत्त्वाच्या बातम्या

नवी मुंबई आंतरराष्ट्रीय विमानतळाचे उद्घाटन

प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदी यांनी महाराष्ट्रात नवी मुंबई आंतरराष्ट्रीय विमानतळ (NMIA) चा उद्घाटन केले. तसेच मुंबईतील नवीन मेट्रो लाईनचे उद्घाटन होण्याची शक्यता असल्याचेही बातम्यांमध्ये म्हटले आहे.

ब्रिटन प्रधानमंत्री कीर स्टार्मर यांची भारत भेट

यूकेचे प्रधानमंत्री कीर स्टार्मर भारत दौऱ्यावर आहेत. त्यांचा भारत-यूके व्यापार, आर्थिक व संरक्षण संबंध सुधारण्याचा उद्दिष्ट आहे. यूरोपने दिलेल्या वक्तव्यात ते म्हणाले की भारताचा यूएन सुरक्षा परिषदेत कायमची जागा असावी अशी ते मागणी करतात.

तालिबान परराष्ट्र मंत्री भारत दौऱ्यावर

अफगाणिस्तानचे तालिबान परराष्ट्र मंत्री अमीर खान मुत्ताकी भारतात आले आहेत, आणि ते भारतवाला राजकीय, आर्थिक व व्यापार संबंध वाढविण्याचा प्रयत्न करणार आहेत. हा दौरा तालिबान प्रशासनाकडून आंतरराष्ट्रीय मान्यता मिळवण्याच्या प्रयत्नाचा एक भाग म्हणून पाहिला जात आहे.

नागपूरमध्ये भारतीय ज्ञान आणि संस्कृत साहित्य

या विषयावर एक राष्ट्रीय परिषद आयोजित केली जाणार आहे, ज्यात पारंपारिक ज्ञानशास्त्र आणि आधुनिक विज्ञान यांच्यातील संबंधाचा शोध घेण्यात येणार आहे.

उत्तर प्रदेशमध्ये CSIR-NBRI संस्थेने विकसित केलेली 'नमोह 108'

उत्तर प्रदेशमध्ये CSIR-NBRI संस्थेने विकसित केलेली 'नमोह 108' नावाची कमलाची नवीन वृष्टी मोठ्या प्रमाणावर पेरायला सुरुवात होणार आहे.

आर्थिक घडामोडी :

* भारतीय शेअर बाजारात निफ्टी आणि सेंसेक्सला काही वाढ झाली, धातू क्षेत्र खास करून जोरात वाढले.

* भारताने अमेरिकेकडून एलपीजी (गॅस) आयातीसाठीची टेंडरची मुदत वाढविली आहे, त्यामुळे 2026 साठी युरोपियन आणि मध्यपूर्वीच्या पुरवठ्यातील अवलंबित्व कमी करणे अपेक्षित आहे.

सामाजिक/ न्यायालयीन बाबी:

* सर्वोच्च न्यायालयाने सुचवले आहे की लिंगशिक्षण (se& education) मुलांना खूप लवकरपासून सुरू करावे, फक्त नववी श्रेणीतून नाही, अशाप्रकारे आरोग्य शिक्षण अधिक व्यापक व्हावे.

* एका प्रसंगी, एक वकील न्यायाधीशांवर शिडी फेकण्याचा प्रयत्न केला होता; सर्वोच्च न्यायालयाने सांगितले की ते एक 'भूतकाळातील विषय' ठरेल.

* आसाममधील माजी केंद्रीय मंत्री आणि अनेक आमदारांनी भाजपाकडून राजीनामा दिल्याच्या बातम्या आहेत.

संस्कृती / साहित्य / पुरस्कार :

* 2025 चा नॉबेल साहित्य पुरस्कार हंगेरीच्या लेखक László Krasznahorkai यांना 'अत्यंत दृष्टिप्रेरक' साहित्यातील योगदानाबद्दल देण्यात आला आहे.

* भारत आणि यूके यांच्या संबंधांमध्ये सांस्कृतिक आणि शैक्षणिक सहयोग वाढवण्याची चर्चा होते आहे, आणि काही यूके विद्यापीठ भारतात शाखा स्थापन करण्याचा प्रस्ताव आहे.

विदर्भातील औद्योगिक वसाहतींमध्ये तब्बल एक हजार 246 युनिट बंद

हायकोर्टाकडून गंभीर दखल

नागपूर : विदर्भातील महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाच्या औद्योगिक वसाहतींमध्ये तब्बल एक हजार 246 युनिट बंद आहेत. तसेच, भूखंड वाटप झाल्यानंतरही तीन हजार 906 युनिट अद्याप सुरू करण्यात आले नाहीत. मुंबई उच्च न्यायालयाच्या नागपूर खंडपीठाने बुधवारी ही बाब गंभीरतेने घेऊन यासंदर्भात स्वतःच जनहित याचिका दाखल केली. नागपूर विभागामध्ये 52 आणि अमरावती विभागात 46 औद्योगिक वसाहती आहेत. नागपूर विभागातील एकूण 8 हजार 981 पैकी 7 हजार 506 भूखंडांचे वाटप झाले आहे. वाटप झालेल्या भूखंडांवर सध्या 4 हजार 219 युनिट कार्यरत असून, 829 युनिट बंद आहेत. अमरावती विभागातील एकूण 7 हजार 185 पैकी 6 हजार 525 भूखंडांचे वाटप झाले आहे. वाटप झालेल्या भूखंडांवर सध्या 2 हजार 526 युनिट कार्यरत असून 417 युनिट बंद आहेत. याशिवाय, विदर्भातील 10 सहकारी औद्योगिक वसाहतींमध्ये एकूण 2 हजार 327 भूखंड आहेत. त्यातील 2 हजार 248 भूखंडांचे वाटप झाले असून, त्यावर 1 हजार 593 युनिट कार्यरत आहेत. तर 120 युनिट बंद पडले आहेत.

पश्चिम बंगालच्या मुख्यमंत्री ममता बॅनर्जी यांचा निवडणूक आयोगावर जोरदार हल्ला

कोलकाता : पश्चिम बंगालच्या मुख्यमंत्री ममता बॅनर्जी यांनी गुरुवारी निवडणूक आयोगावर जोरदार हल्ला चढवला, ते राज्य सरकारी अधिकाऱ्यांना धमकावत असल्याचा आरोप केला आणि त्यांचे सरकार अशा धमक्या सहन करणार नाही असा इशारा दिला. मुख्यमंत्री ममता बॅनर्जी यांनी भाजपला इशारा देत म्हटले की, ते स्पेशल इंटेन्सिव्ह रिव्हिजन (एसआयआर)च्या नावाखाली आगीशी खेळत आहेत. बॅनर्जी म्हणाल्या की, निष्पक्ष निवडणूक प्रक्रिया सुनिश्चित करण्याच्या नावाखाली राजकीय हस्तक्षेप करण्याचा प्रयत्न केला जात आहे. मतदार यादीत छेडछाड करण्याचा कोणताही प्रयत्न लोकशाहीशी विश्वासघात असेल, असा इशारा देत त्यांनी भाजपवर हल्लाबोल केला.

'निवडणूक आयोग राज्य सरकारी अधिकाऱ्यांना धमकावत आहे. आम्ही हे सहन करणार नाही,' असे बॅनर्जी पश्चिम बंगाल सचिवालयात पत्रकार परिषदेत म्हणाले. निवडणुकीच्या तारखा अद्याप जाहीर झालेल्या नसताना निवडणूक आयोगाचे अधिकारी राज्याला भेट देऊन सरकारी अधिकाऱ्यांना कसे बोलावू शकतात याबद्दल तृणमूल काँग्रेसच्या प्रमुखांनी आश्चर्य व्यक्त केले. पुढील वर्षी बंगालमध्ये विधानसभा निवडणुका जवळ येत असताना, ममता बॅनर्जी यांनी असा दावा केला की एसआयआर जसा दिसतो तसा नाही आणि पश्चिम बंगालमध्ये एनआरसी (राष्ट्रीय नागरिक नोंदणी) सारखी प्रक्रिया राबविण्यासाठी त्याचा वापर केला जात आहे. एकीकडे ममता बॅनर्जी केंद्र सरकारवर निशाणा साधत आहेत. दुसरीकडे, कायदा आणि सुव्यवस्थेच्या मुद्द्यावर भाजप बंगाल सरकारवर हल्ला करत आहे. भाजप नेते जगदंबिका पाल म्हणाले की, बंगालमध्ये कायदा आणि सुव्यवस्था बिघडली आहे, कोणीही सुरक्षित नाही.

आज नागपुरात विदर्भातील ओबीसींचा महामोर्चा

नागपूर : अकोल्यात ओबीसी आरक्षणाच्या मुद्द्यावर विजय बोचरे यांनी गळफास घेऊन आत्महत्या केली. 2 सप्टेंबर रोजी सरकारने काढलेल्या शासन निर्णयानंतर ओबीसी समाजात अस्वस्थता निर्माण झाली आहे. त्यातून आत्महत्यांचे सत्र निर्माण झाले आहे. या आत्महत्या थांबवण्यासाठी सरकारने हा शासन निर्णय रद्द केला पाहिजे, अशी मागणी काँग्रेस विधिमंडळ नेते विजय वडेट्टीवार यांनी केली. नागपूर इथे उद्या विदर्भातील ओबीसी महामोर्चाचे आयोजन करण्यात आले आहे. या मोर्चाची तयारीची पाहणी आज काँग्रेस विधिमंडळ नेते वडेट्टीवार यांनी केली. त्याचवेळी यशवंत स्टेडियम इथे पाहणी केल्यावर वडेट्टीवार यांनी माध्यमांशी संवाद साधला. *'पातुर तालुक्यातील आलेगावातील बसस्थानकाच्या शेडमध्ये विजय बोचरे यांनी गळफास घेतला. आत्महत्या करण्यापूर्वी त्यांनी मुख्यमंत्र्यांचे नावे एक पत्र लिहिले आणि ते व्हॉसअप स्टेटसला ठेवले होते. एकीकडे ओबीसी तरुण आत्महत्या करत असताना महायुती सरकार मात्र कुंभकर्णासारखे झोपून आहे. हे सरकार ओबीसी समाजातील 374 जाती संपल्या पाहिजे, ते सरकारचे गुलाम झाले पाहिजे, अशी व्यवस्था निर्माण करत आहे,' असा आरोप वडेट्टीवार यांनी केला.*

ओबीसी समाजातील आरक्षण वाचवण्यासाठी नागपुरात महामोर्चाचे आयोजन केले आहे. त्यामुळे कोणीही टोकाचे पाऊल उचलू नये, असे आवाहन विधिमंडळ नेते वडेट्टीवार यांनी केले. 'नागपुरात होणाऱ्या मोर्च्यात ओबीसींच्या प्रश्नावर लढणाऱ्या प्रत्येकाने सहभागी व्हावे. हा मोर्चा माझ्या नेतृत्वात नाही, जण कुणाला ओबीसींच्या प्रश्नावर लढण्याची इच्छा आहे त्यांनी या मोर्च्यात सहभागी व्हावे असे आवाहन काँग्रेस विधिमंडळ नेते वडेट्टीवार यांनी केले. यशवंत स्टेडियम इथून मोर्चाला सुरुवात होणार आहे, या मोर्चाची सांगता संविधान चौक येथे होणार आहे. सरकारने 2 सप्टेंबरचा शासन निर्णय रद्द करावा या मागणीसाठी ओबीसी समाज लाखोंच्या संख्येने मोर्च्यात सहभागी होणार आहे,' असे वडेट्टीवार यांनी स्पष्ट केले.

बसपा सुप्रीमो मायावतींना सपा अध्यक्ष अखिलेश यादव यांचे उत्तर

लखनऊ : सपा अध्यक्ष अखिलेश यादव म्हणाले की, त्यांनी लखनौमधील कांशीराम स्मारकाची देखभाल करण्याचे निर्देश लखनौ विकास प्राधिकरणाला दिले होते. जेव्हा तेथील झाडे मरून गेली तेव्हा त्यांनी नवीन झाडे लावली. ते पुढे म्हणाले की, जेव्हा कांशीराम स्थळावरील ताडाची झाडे मरून गेली तेव्हा त्यांनी त्यांच्यावर क्रोशेची झाडे लावली. भाजपच्या राजवटीत स्मारकाचे दगड काळे झाले आहेत कारण त्यांची योग्य देखभाल केली जात नाही.

अखिलेश यादव सपा मुख्यालयात माध्यमांसमोर बसपा सुप्रीमो मायावती यांच्या आरोपांना उत्तर देत होते, ज्यात त्यांनी म्हटले होते की सपा सरकारने स्मारकाच्या देखभालीसाठी तिकिटांमधून मिळणारे पैसे रोखले होते आणि कांशीराम जी यांच्या नावाने बांधलेल्या स्मारकाची योग्य काळजी घेतली नाही आणि आता ते पीडीएबद्दल बोलून लोकांची दिशाभूल करत आहेत.

ते म्हणाले, आम्ही सामाजिक न्यायासाठी लढत राहू. नेताजींनी कांशीराम यांना पाठिंबा दिला आणि त्यांना इटावा येथून खासदार होण्यास मदत केली. ते म्हणाले की 2027 मध्ये समाजवादी पक्ष उत्तर प्रदेशात सरकार स्थापन करेल आणि भाजपला सत्तेतून बाहेर काढेल.

निखील वागळेंविरोधात पोलिसांत तक्रार

सरन्यायाधीशांवरील हल्ल्यावरून संघावर टीका

नागपूर : सर्वोच्च न्यायालयाचे सरन्यायाधीश भूषण गवई यांच्यावरील हल्ल्यावरून राष्ट्रीय स्वयंसेवक संघावर टीका केल्याप्रकरणी मुक्त पत्रकार निखील वागळेंविरोधात पोलिसांत तक्रार करण्यात आली आहे. बेलतरोडी पोलीस ठाण्यात ही तक्रार करण्यात आली आहे. सरन्यायाधीशांवर राकेश किशोर या वकिलाने सोमवारी न्यायालयात बूट फेकण्याचा प्रयत्न केला होता. प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदी यांनीदेखील या हल्ल्याचा निषेध केला व यावरून राजकारणदेखील तापले आहे. निखील वागळे यांनी या मुद्द्यावरून एक्सवर निखील वागळेंनी विविध पोस्ट केल्या. त्यांना या हल्ल्याचा संबंध राष्ट्रीय स्वयंसेवक संघ, सनातनवादी तसेच हिंदुत्ववाद्यांशी जोडला. यावरून भाजप विधी सेलचे अध्यक्ष ॲड. परिक्षित मोहिते यांनी बेलतरोडी पोलीस ठाण्यात तक्रार केली. वागळे यांनी या विषयात कुठेही संबंध नसताना भाजप व संघाचे नाव जोडले. तसेच सामाजिक तेढ निर्माण करणाऱ्या जातीयवादी पोस्ट केल्या. या पोस्ट टाकण्यामागे वागळे यांचा उद्देश सामाजिक शांतता भंग करणे हाच असल्याचा आरोप ॲड.मोहिते यांनी तक्रारीत केला आहे. त्यांनी वागळेंविरोधात गुन्हा दाखल करण्याची मागणी केली आहे. या तक्रारीची शहानिशा करून पोलीस पुढील पावले उचलतील.

“ स्वत:वर विश्वास असला की, जीवनाची सुरुवात कुठूनही करता येते... ”

बहुजन सौरभ **संपादकीय**

औषधांचा काळाबाजार जीवावर उठलेला नफा!

मानवजातीला वाचवण्यासाठी निर्माण झालेली औषधे आज माणसाच्या जीवाशी व्यापार करणाऱ्यांच्या हातात नफ्याचे हत्यार बनली आहेत! रुग्णालयांच्या गल्लीपासून ते सरकारी गोदामापर्यंत औषधांचा काळाबाजार हा सार्वजनिक आरोग्य व्यवस्थेवरील कलंक बनला आहे. औषध हे रुग्णासाठी जीवन आहे, पण काही व्यापाऱ्यांसाठी ते मृत्यूसमान नफा कमावण्याचे साधन बनले आहे! काही महिन्यांपूर्वी अनेक राज्यांमध्ये रुग्णालयांत आवश्यक औषधांचा तुटवडा असल्याची तक्रार करण्यात आली. मात्र आश्चर्य म्हणजे हीच औषधे काही तासांत काळ्या बाजारात दुप्पट दराने उपलब्ध झाली. औषध वितरण साखळीत कुठेतरी मोठा भस्मासुर बसलेला आहे, जो सरकारच्या साठ्यातून औषधे ‘उडवतो’ आणि सामान्य रुग्णाला लुटतो. हे केवळ अनैतिक नाही, हे मानवतेवरील गुन्हा आहे. कॅन्सर, डायबिटीज, हृदयरोग, आणि आता अगदी तापासाठी लागणाऱ्या औषधांचाही काळाबाजार सुरू झाला आहे. एका इंजेक्शनची किंमत सरकारी दराने ? 800 असताना, रुग्णालयाबाहेर ती ? 5000 ला विकली जाते – आणि अधिकारी डोळेझाक करतात. हे फक्त बाजारातील दोष नाही; ही संपूर्ण प्रशासनाची यंत्रणात्मक अपयशाची कबुली आहे. सरकारने औषधांच्या किंमतींवर नियंत्रण ठेवण्यासाठी ‘राष्ट्रीय औषध मूल्य निर्धारण प्राधिकरण’ (NPPA) निर्माण केले, परंतु प्रत्यक्षात त्याचा परिणाम किती? औषध कंपन्या नवीन नावांनी जुन्या घटकांची औषधे पुन्हा विकतात, आणि नफ्याचा आकडा शंभर टक्क्यांहून अधिक नेला जातो. जनतेला फक्त गोळ्यांचा रंग बदलल्याचा फायदा – किंमत मात्र आकाशाला भिडलेली! आज प्रश्न फक्त काळाबाजाराचा नाही, तर जनतेच्या जीवाच्या हक्काचा आहे. जीवन वाचवणारी औषधे ‘कॉर्पोरेट नफ्याच्या ताटात’ आणि ‘दलालांच्या खिशात’ जात असतील तर या व्यवस्थेला आरोग्य नव्हे, आजार म्हणावे लागेल. वेळ आली आहे – सरकारने कठोर पाऊल उचलावे, औषध वितरण साखळी पारदर्शक करावी, आणि काळाबाजार करणाऱ्यांना ‘हत्या’ प्रकरणासारखी शिक्षा द्यावी. कारण जो औषधाचा साठा लपवतो, तो रुग्णाचा मृत्यू घडवतो! औषध हे देवदत्त अमृत आहे. ते काळाबाजाराचे विष होऊ देऊ नका. औषध म्हणजे उपचाराचे साधन, जीवनाचे रक्षण करणारे अमृत. पण आज तेच औषध मृत्यूचा व्यवहार बनले आहे. बाजारात औषधांच्या तुटवड्याच्या बातम्या रोज झळकत आहेत आणि त्याच औषधांचा काळाबाजार बंद दरवाज्याआड बहरत आहे. ही केवळ भ्रष्टाचाराची गोष्ट नाही, तर ती मानवतेवरचा सर्वात मोठा विश्वासघात आहे. आज ज्या देशात औषध उद्योगाचा वार्षिक उलाढाल लाखो कोटींमध्ये पोहोचला आहे, त्या देशात गरीब माणसाला तापाची गोळी मिळत नाही, तर कॅन्सरच्या औषधासाठी रुग्ण कर्जबाजारी होतो. सरकारी औषध साठे रिकामे पडलेत, रुग्णालयात तुटवडा आहे, पण काळ्या बाजारात तीच औषधे सहज मिळतात – फक्त चारपट किंमत मोजावी लागते! म्हणजे प्रश्न असा – औषधे गायब होतात कुठे? कोण लपवतो ती? आणि कोण विकतो ती? सरकारी रुग्णालयांतील गोदामांपासून ते औषध वितरण साखळीपर्यंत दलालशाही आणि भ्रष्ट प्रशासनाचा विळखा घट्ट बसला आहे. काही अधिकारी, ठेकेदार, आणि औषध कंपन्यांचा संगनमताने साठेबाजार फोफावला आहे. एका इंजेक्शनवर हजारो रुपयांचा नफा कमावणारे हे व्यापारी रुग्णाच्या मृत्यूवर हसतात, आणि समाज त्याकडे मुकाट पाहतो. हा नफा नव्हे – तो गुन्हा आहे! काही औषध कंपन्या एकाच औषधाला नवे नाव देऊन नव्याने बाजारात आणतात आणि त्याची किंमत दुप्पट करतात. किंमत नियंत्रणासाठी असलेले कायदे आणि एनपीपीए (NPPA) यंत्रणा फक्त कागदावर उरली आहे. आरोग्य मंत्रालयाच्या बैठका आणि प्रेसनोटमध्ये दाखवलेली संवेदनशीलता प्रत्यक्षात शून्य परिणामकारकतेची ढोंगी भूमिका ठरते. किंमती वाढतात, उपलब्धता कमी होते, आणि रुग्ण जीवाच्या आकांतात पैसे मोजतो. औषधांचा काळाबाजार म्हणजे केवळ भ्रष्टाचार नव्हे – तो हत्येचा आर्थिक प्रकार आहे. ज्या व्यक्तीला जीव वाचवण्यासाठी औषधाची गरज आहे, त्याला औषध न मिळाल्याने मृत्यू झाला, तर तो केवळ नशिबाचा नव्हे तर काळाबाजाराचा परिणाम आहे. त्यामुळे सरकारने या गुन्ह्याला ‘मानववध’ म्हणून वागवावे, आणि दोषींना जन्मठेपेची तरतूद करावी. औषधांचे उत्पादन, वितरण आणि विक्री या तिन्ही स्तरांवर डिजिटल पारदर्शक प्रणाली लागू केल्याशिवाय हा राक्षस थांबणार नाही. औषध हे मानवतेचे हक्क आहे, व्यापाऱ्यांचा माल नव्हे! ज्या समाजात औषधे बाजारात मिळतात पण रुग्णालयात नाहीत, त्या समाजाने आपली नैतिकता हरवलेली असते. वेळ आली आहे – औषधाचा काळाबाजार थांबवण्यासाठी लोकशाही नव्हे, तर लोकशक्तीचा हिशोब मागणारा आवाज उठवण्याची! ■ ■

सर्वोच्च बुट फिरकवणाऱ्या विरुद्ध कोणत्या कायद्यांतर्गत कारवाई होऊ शकते...

न्यायमूर्ती भूषण गवई यांच्या वर बूट फिरकविला त्या प्रकरणात आरोपी विरुद्ध पोलिस कारवाई झाल्याचे अद्याप तरी ऐकिवात नाही. आरोपीचा बुट सन्मानाने परत केला, परंतु तो पुरावा म्हणून जप्त करायला हवा होता. न्यायालयातील सीसीटीव्ही चित्रफीत तपासून त्या घटनेचा पुरावा गोळा करण्यात यावा. बूट फेकणारे वकील स्वतः समाज माध्यमातून आपले कृत्य कबूल करीत आहेत.

त्यांना कोणताही खेद किंवा पश्चात्ताप नाही. उलट ते आपल्या गैरकृत्याचे समर्थन करीत आहेत आणि त्यांना पाठिंबा देणारेही दिसत आहेत. हे सर्व समाज माध्यमावरील दुवे आणि व्हिडिओ पुरावा म्हणून नोंदविले जावेत. ही मानसिकता अत्यंत गंभीर आहे. जर त्याच्या धार्मिक भावना दुखावल्या होत्या, तर त्याने कायद्याने कारवाई करणे आवश्यक होते. परंतु सर्वोच्च न्यायालयात जाऊन बुट फेकणे ही बाब एका वकिलाला शोभेल अशी नाही. हे तर थेट कायदा हातात घेण्याचे धाडस आहे.

न्यायमूर्ती भूषण गवई यांनी जरी ‘त्या वकिलावर कारवाई करू नका’ असे सांगितले असेल, तरीही न्यायालयीन प्रशासन, रजिस्ट्रार व पोलीस विभाग यांनी स्वतःहून गुन्हा नोंदविणे आवश्यक आहे. अशा प्रकारच्या भ्याड कृत्यांना रोखण्यासाठी कडक कारवाई गरजेची आहे. अन्यथा भविष्यात पुन्हा कोणीही न्यायालयात अशी उर्मटपणा करण्यास मागेपुढे पाहणार नाही.

लागू कायदे आणि कलमे :– भारतीय दंड संहितेच्या नव्या आवृत्ती म्हणजे भारतीय न्याय संहिता 2023 नुसार :– ही कृती खालील कलमांखाली गुन्हा ठरते :- कलम 132 सार्वजनिक सेवकावर हल्ला. जो कोणी सार्वजनिक सेवकावर त्याच्या कर्तव्याच्या पालनात असताना, किंवा त्याला कर्तव्य पार पाडण्यापासून थांबविण्याच्या उद्देशाने, किंवा त्याने कायदेशीर कर्तव्य पार पाडल्यामुळे प्रतिशोध म्हणून हल्ला करतो किंवा बळाचा उपयोग करतो, तो गुन्हेगार ठरतो.

शिक्षा :– दोन वर्षांपर्यंत कारावास, किंवा दंड, किंवा दोन्ही. कलम 221 सार्वजनिक सेवकाच्या कामात अडथळा आणणे. जो कोणी जाणूनबुजून कोणत्याही सार्वजनिक सेवकाच्या कायदेशीर कामकाजात किंवा अधिकृत कर्तव्याच्या पालनात अडथळा आणतो, तो गुन्हेगार ठरतो.

शिक्षा :– तीन महिन्यांपर्यंत कारावास, किंवा दोन हजार पाचशे रुपयांपर्यंत दंड, किंवा दोन्ही. कलम 132 सार्वजनिक सेवकावर हल्ला/बळाचा वापर. न्यायाधीश, पोलीस, सरकारी अधिकारी इ. कर्तव्य रोखणे किंवा प्रतिशोध दोन वर्षांपर्यंत तुरुंगवास. 221 सार्वजनिक सेवकाच्या कामात अडथळा : न्यायालयीन अधिकारी, कर्मचारी इ. कर्तव्य पार पाडू न देणे तीन महिन्यांपर्यंत तुरुंग व दंड 2,500/-रु. जातीय हेतू असल्यास लागू होणारा विशेष कायदा जर न्यायमूर्ती भूषण गवई यांच्यावर बूट फिरकविण्यामागे त्यांची अनुसूचित जातीतील ओळख या कारणाने अपमान करण्याचा हेतू असेल, तर हा गुन्हा अनुसूचित जाती-जमाती अत्याचार प्रतिबंधक कायदा 1989 (SC/ST कायदा) अंतर्गत येतो.

लागू कलमे : कलम 3(1)(र) - अनुसूचित जातीतील व्यक्तीचा सार्वजनिक ठिकाणी अपमान करणे. कलम 3(1)(स) - अनुसूचित जातीतील व्यक्तीला धमकावणे किंवा हानी पोहोचवणे.

या कलमांखालील शिक्षा :– किमान सहा महिने आणि कमाल पाच वर्षे कारावास, तसेच दंड.

अनिल वैद्य
माजी न्यायाधिश
9657758555

गुन्ह्याचे स्वरूप : हा गुन्हा अटकसत्रीय व जामिन न मिळणारा आहे. तपास उपअधिक्षक (डी.एस.पी.) दर्जाच्या अधिकाऱ्याकडूनच केला जातो.

न्यायालयाचा अवमान : न्यायाधीशावर बुट फेकणे हे फक्त हल्ला नसून ‘न्यायालयाचा अवमान’ ठरतो. न्यायालयांचा अवमान प्रतिबंधक अधिनियम, 1971 नुसार - कोणतीही कृती जी न्यायालयाचा अधिकार कमी लेखते, न्यायप्रक्रियेत अडथळा आणते किंवा न्यायाधीशांचा सार्वजनिक

अपमान करते, ती ‘गुन्हेगारी अवमान’ मानली जाते.

शिक्षा :– सहा महिन्यांपर्यंत साधा कारावास किंवा दोन हजार रुपयांपर्यंत दंड किंवा दोन्ही. माफी मागितल्यास न्यायालय शिक्षा कमी करू शकते. परंतु न्यायालयात शारीरिक हल्ला ही अत्यंत गंभीर बाब मानली जाते. सर्वोच्च न्यायालयास स्वतःच्या सन्मानासाठी व न्यायप्रक्रियेच्या संरक्षणासाठी थेट अवमान कारवाई करण्याचा अधिकार आहे. ‘न्यायाधीश भूषण गवई यांच्या वर बूट फिरकविण्याची घटना’ ही केवळ अपमानजनक नाही, तर ती ‘न्यायालयाचा अवमान या स्वरूपातील गंभीर गुन्हा आहे.’ चला, त्याचे कायदेशीर विश्लेषण पाहू

न्यायालयांचा अवमान प्रतिबंधक अधिनियम, 1971,
कलमांनुसार विश्लेषण :–
कलम 2(C) (फौजदारी अवमानाची व्याख्या)
या कलमानुसार –
कोर्टाचा अवमान म्हणजे कोणतीही अशी कृती –
(i) जी न्यायालयाचा अधिकार कमी लेखते, (ii) न्यायप्रक्रियेत अडथळा आणते, किंवा (iii) न्यायालय किंवा न्यायाधीशांविषयी सार्वजनिकरीत्या अपमान, अवहेलना किंवा अविश्वास निर्माण करते. भूषण गवई यांच्या वर बूट फिरकविणे हे यातील तीन्ही घटकांना लागू पडते. न्यायालयाचा गंभीर अपमान केला गेला, न्यायाधीशावर हल्ला झाला, न्यायालयीन कार्यवाहीत अडथळा निर्माण झाला, तसेच जनतेसमोर न्यायालयाच्या प्रतिष्ठेला धक्का पोहोचवला. म्हणून ही कृती थेट कलम 2(C)(i), (ii), (iii) अंतर्गतची अवमान ठरते.

कलम 12 : शिक्षा : या कलमानुसार :– ‘कोणत्याही व्यक्तीस दोषी ठरविल्यास, त्यास सहा महिन्यांपर्यंतचा साधा कारावास, किंवा 2,000 पर्यंत दंड, किंवा दोन्ही शिक्षांचा एकत्रित अवलंब केला जाऊ शकतो. तथापि, **न्यायालय इच्छिल्यास :–** माफी मागितल्यास शिक्षा माफ किंवा कमी करू शकते. पण या प्रकारच्या शारीरिक हल्ल्याला न्यायालय सामान्यतः गंभीर गुन्हा मानते. कलम 10 - न्यायालयाचा फक्त सर्वोच्च न्यायालय व उच्च न्यायालयांना कारवाईचा अधिकार आहे. म्हणजेच त्यांना स्वतःच्या संरक्षणासाठी आणि न्यायप्रक्रियेच्या सन्मानासाठी थेट अवमान कार्यवाही सुरू करण्याचा अधिकार असतो. भूषण गवई हे मुख्य न्यायमूर्ती असल्याने, ही घटना सर्वोच्च न्यायालयाच्या मूळ अवमान इरिजिनल कंटेप्ट अंतर्गत येते.

न्यायालयाच्या कार्यवाही दरम्यान हल्ला कलम : 2(C) गुन्हेगारी अवमान होईल. न्यायाधीशाचा अपमान, प्रतिष्ठा धोक्यात आणणे. कलम 2(C)(i)-(iii) अधिकार कमी करणे, अविश्वास निर्माण करणे. शिक्षा कलम 12(1) 6 महिने कारावास/रुपये 2,000 दंड/दोन्ही न्यायमूर्ती भूषण गवई यांच्या वर बूट फिरकविण्याची घटना ही केवळ अपमानकारक नाही, तर ती कायद्याच्या राज्यावरच घाव घालणारी आहे.

पूर्वी शुद्राने गुन्हा केला तर मनुस्मृती नुसार त्याची जिभ कापा अशी शिक्षा होती. तीच शिक्षा मनुवादी लोक लागू करू इच्छितात. आता संविधान लागू आहे हे त्यांनी लक्षात घ्यावे. अशा प्रकारच्या कृतींविरुद्ध तातडीने आणि ठोस कारवाई केली गेली पाहिजे. न्यायालयीन प्रशासन आणि पोलीस यांनी स्वतःहून गुन्हा नोंदविणे गरजेचे आहे. अन्यथा अशा घटना वाढत जाऊन ‘जंगलराज’ निर्माण होईल आणि जनतेचा न्यायव्यवस्थेवरील विश्वास ढासळेल. कायद्याचे राज्य टिकवण्यासाठी कायद्याचा सन्मान राखला पाहिजे - आणि जो कायदा हातात घेतो, त्याला त्याच कायद्यानुसार उत्तर दिले पाहिजे. ■ ■

परोपकारी सोनम वांगचूकची सरकारला धडकी...!

लडाखचे सोनम वांगचूक. आयुष्य पारदर्शी. लोक कल्याणाचा सदैव ध्यास. देशभक्ती ठासून भरलेली. संशोधनाने जगविख्यात झाले. पर्यावरणवादी ओळख मिळाली. त्यांच्या संशोधनांनी लाखोंचे आयुष्य बदलले. चित्रपट निर्माते त्यांच्या प्रेमात पडले. त्यांच्यावर थ्री ईडियट चित्रपट काढले. ते देशभर गाजले. त्यावर तरूणांच्या उड्या पडल्या. ज्यांच्या आवाहनावर चीनी मालावर बहिष्कार टाकला जातो. संघाशी सलग्न संघटनांचा तो कार्यक्रम बनतो. त्या व्यक्तीला भाजप सरकार अटक करते. रातोरात हजार किलोमीटर अंतरावरील जोधपूरच्या कारागृहात डांबते. देशद्रोहाचा आरोप लावते. यावर लोकांचा विश्वास बसत नाही. त्यांच्या बाजूने जगभरातून आवाज उठतो. त्यात नागपूर देखील सहभागी आहे. लोकशाही वाचवा. देशभक्त वांगचूक यांना मोकळे करा. या आवाजाने अनेकांना धडकी भरली आहे. वांगचूक यांना अटक ही चूक आहे. ती भाजप सरकारला भारी पडत आहे. विज्ञानी सोनम वांगचूक यांचा लढा शांततामय होता. भाजपने निवडणुकीच्या वेळी दिलेले आश्वासन पाळा. लडाखला पूर्ण राज्याचा दर्जा द्या. संविधानाच्या सहाव्या सूचीत समाविष्ट करा. या मागण्यांसाठी अनेक आंदोलनें केली. यावेळी आंदोलनाला हिंसक वळण लागले. आंदोलनकर्त्यांनी भाजपचे कार्यालय जाळले. पोलिसांनी लाठीमार, गोळीबार केला. त्यात चौघांचा जीव गेला. अनेक जखमी झाले. आंदोलकांनी आश्वासनांची आठवण करून दिली. त्याने सरकारची झोप उडाली. त्यातून अटकसत्र घडले. वांगचूक लोकशाहीवादी आहेत. शांततावादी आहेत. हे लेह-लडाखच्या जनतेला माहित आहे. त्यांचे आयुष्य खुली किताब है. सरकार गलत है. हे सर्वांचे मत आहे. लडाखमध्ये अतिशय मौल्यवान खनिज आहेत. त्यावर मोदी

मित्र उद्योगपतीची नजर आहे. खाणींमुळे लडाखच्या पर्यावरणाला धोका निर्माण होईल. निसर्ग सौंदर्य नष्ट होईल. हे काम सोनम वांगचूक असताना अशक्य आहे. त्यामुळे निमित्त साधून अटक करण्यात आली. नायकला खलनायक बनविण्याची खेळी केली. याची मोठी किंमत मोजावी लागेल असा अनेकांचा अंदाज आहे. ते गरीबीतून आले. अभियंता झाले. अनेक संशोधनें केली. त्याची लाभार्थी भारतीय सेना आहे. लडाखी जनता आहे आणि शेतकरी आहेत. चीन-भारत सीमेवर शुन्य अंशाच्या खाली तापमान असते. त्या शरीर गोठविणाऱ्या थंडीत भारतीय जवान जागता पहारा देतात. त्या जवानांना उबदार टेंट ही त्यांची मोठी देण आहे. सैनिकांचा थंडीपासून बचाव होतो. ते रात्री शांतपणे झोपू शकतात. परिणामी सीमा जागल्याचे काम प्रभावीपणे करू शकतात. जे सरकार करू शकली नाही. ते एकट्या वांगचूक यांनी केले. या उपकाराची फेड जेल असेल. तर ते कसे चालेल! अन् हे कोणाला पटेल..! पण म्हणतात ना..! सत्तेपुढे शहाणपण चालत नाही. त्याचे उदाहरण सोनम वांगचूक यांना अटक होय. त्यांचे जीवन संवेदनशीलतेचा, विज्ञानाचा आणि सामाजिक बांधिलकीचा संगम आहे. त्यांच्या कार्यामुळे शिक्षणाच्या नव्या वाटा उघडल्या. पर्यावरण रक्षणाला दिशा मिळाली. लोकशाही मूल्यांबाबत जागृती झाली. त्यांची अटक लोकशाहीचा अपमान वाटावा, इतकी गंभीर बाब आहे. अटकेने वांगचूक यांची लढाई थांबलेली नाही. ती अजूनही चालू आहे. देशातील प्रत्येक सजग नागरिकांसाठी प्रेरणादायी आहे. समाजात काही व्यक्ती अशा असतात, ज्या केवळ आपल्या बुद्धीमत्तेने नव्हे, तर कृतीमधूनही परिवर्तन घडवितात. लडाखमधील वांगचूक त्यापैकीच एक प्रेरणादायी व्यक्तिमत्त्व आहे. शिक्षण, पर्यावरण आणि समुदायांच्या हक्कांसाठी झटणारे त्यांचे कार्य आहे. गेल्या काही दशकांत भारतातच नव्हे, तर जागतिक स्तरावर कौतुकास पात्र ठरले. अलीकडील काळात लडाखच्या स्वायत्ततेसाठी त्यांनी आंदोलन उभारले. त्यात त्यांना अटक करण्यात आली. या घटनेने लोकशाही मूल्यांबाबत नव्याने चर्चा सुरू झाली आहे. शिक्षण सेवेला व्यवसाय बनविणारे अनेक आहेत. वांगचूक त्याला अपवाद आहेत. त्यांची सामाजिक वाटचाल शिक्षण क्षेत्रातून सुरू झाली. 1988 मध्ये त्यांनी लडाखमधील अपयशी विद्यार्थ्यांसाठी एसईसीएमओएल ही संस्था सुरू केली. पारंपरिक परीक्षापद्धती बाजूला ठेवली. नवी शिक्षण पद्धती आणली. त्यांनी शिक्षणाला अनुभवाधारित, स्थानिक गरजांशी जोडले. ते शिक्षण विद्यार्थ्यांसमोर आणले. यामध्ये सौरऊर्जेचा वापर आहे. स्थानिक वास्तुकला आहे. पाण्याचे व्यवस्थापन आहे. शेती व स्वावलंबनावर भर आहे. ती केवळ एक शाळा नाही. पर्यावरणस्नेही जीवनशैलीचा प्रयोग आहे. ती नापासांची शाळा आहे. इथे दहावी आणि बारावीत नापास झालेल्यांनाच प्रवेश मिळतो. विविध जीवनावश्यक कौशल्ये शिकवणारी ही शाळा आहे. टाकावू पासून टिकावू हा इथला मूलमंत्र आहे. धान्य साठवण्याच्या पारंपारिक पद्धतीपासून संस्थेच्या इमारतीपर्यंत निसर्गाचाच वापर आहे. त्यांनी उजाड गावांना पर्यटनाच्या माध्यमातून पुन्हा गावपण दिले. डोंगरांना हिरवेगार केले. त्यांच्या प्रयोगांनी गुरांचा चारा उपलब्ध झाला. बर्फाचा पाऊस पडणाऱ्या भागात हिरवळ, जंगले वाढली. त्यातून लडाख जगभरातील पर्यटकांचे आकर्षण बनले. पर्यटन वाढल्याने रोजगार वाढले. याकडे कसे दुर्लक्ष करणार...! लडाखसारख्या कोरड्या प्रदेशात हिवाळ्यात पाण्याचा पुरेसा वापर न होता तो वाया जात होता. तर उन्हाळ्यात पाणी टंचाईचा सामना होता. यावर वांगचूक यांनी ‘आइस स्तूप’ असा उपाय शोधला. पाईप्सच्या साहाय्याने हिवाळ्यात पाणी उंचीवर नेऊन ते उणे तापमानात गोठवले जाते. हे बर्फाचे स्तूप उन्हाळ्यात हळूहळू वितळून पाणी पुरवतात. या तंत्रज्ञानाने लडाखमध्ये जलसंवर्धनाचे नवे दालन उघडले. जगभरातील पर्यावरणतज्ज्ञांनी याला मान्यता दिली. या प्रयोगाने लडाखच्या दुर्गम भागात पाण्याचे स्त्रोत म्हणून हे स्तूप हक्काचे साधन बनलेत. बुद्ध धम्मातील स्तुपाच्या महत्त्वातून पाण्याची साठवण पद्धती लक्षवेधी आहे. ते स्वतः बौद्ध धर्मिय आहेत. त्यांच्या कार्यात धर्म कधी आड येत नाही. त्यामुळेच मुस्लिमांसह सर्व धर्मियांमध्ये ते सारखेच लोकप्रिय आहेत. बुद्धाच्या अहिंसा व करूणेवर त्यांचा दृढविश्वास आहे. त्यामुळेच सरकारी कारवाईने ते विचलित नाहीत. तेवढेच ते दृढसंकल्पी आहेत. त्यामुळे ते आपल्या मागण्यांपासून हटणार नाहीत. उलट ते जितके दिवस कारागृहात राहतील. तेवढे लोकांमध्ये चर्चेत राहतील. लोक जागृती वाढत राहील. नवे राष्ट्रीय नेतृत्व घडत राहील. हे सरकारला परवडणारे नसेल. चीन आपल्या हद्दीत 18 किमी घुसला हे दाखवण्यासाठी त्यांनी बॉर्डर मार्च काढला होता. 2019 मध्ये कलम 370 रद्द झाल्यानंतर लडाख हा केंद्रशासित प्रदेश झाला. प्रारंभी ही घटना आनंदाची होती. मात्र नंतर स्थानिक स्वराज्याचा अभाव, बाह्य भांडवलदारांची घुसखोरी, पर्यावरणाचा ऱ्हास यामुळे लोकांमध्ये असंतोष पसरला. लडाखला विशेष दर्जा मिळावा, अशी ठाम मागणी केली. यामुळे स्थानिक समुदायांना संसाधनांवर हक्क मिळू शकतो. सांस्कृतिक व पारंपरिक जीवनशैलीचे संरक्षण होऊ शकते. त्यासाठी हा लढा आहे. त्याला जगातून पाठिंबा मिळत आहे. सत्ताधारी ज्ञानी आणि विज्ञानींना घाबरते. त्याची पुन्हा एकदा प्रचिती आली. ■ ■

भूपेंद्र गणवीर
9850031019

महिलांच्या जडणघडणीत स्त्रीवादी साहित्य कां व कसे ?

संयोजक
प्रा. माधुरी गायधनी दुपटे
मो. 9130088095

नवरात्र उत्सवाच्या पार्श्वभूमीवर बहुजन सौरभ आयोजित स्त्रीवादी साहित्य का व कसे या विषयावर स्त्री-स्वातंत्र-मुक्त संवादच्या संयोजिका प्रा. माधुरी गायधनी दुपटे यांनी अनेक मान्यवर महिलांशी चर्चा घडवून आणली. या चर्चेत माधुरी वसंत शोभा कवयित्री, अरुणा भोंडे निवेदिका, प्रणोती कळमकर लेखिका, अपेक्षा अमीन दिवाण सामाजिक कार्यकर्ता, सुजाता लोखंडे आत्मचरित्रकार व लेखिका, प्रीती तिरपुडे नाट्य लेखिका, सुनंदा रायपुरे धम्म सेविका यांनी विशेषत्वाने सहभाग घेतला.

स्त्रीवादी साहित्याची निर्मिती कशी व केव्हा झाली? यावर बोलताना सुजाता लोखंडे म्हणतात, खऱ्या स्त्रीवादाची सुरुवात अडीच हजार वर्षांपूर्वी बुद्धकाळातच झाली. वेगवेगळ्या जाती-धर्माच्या स्त्रिया आपल्या स्त्रीत्वाचा त्याग करून भिक्षुणी बनल्या. या काळात 73 थेरींनी 524 गाथांमधून आपले जगणे-भोगणे व त्या काळातील समाज व्यवस्था मांडली. त्या गाथा म्हणजे त्या थेरींचे आत्मचरित्रच आहे. हे या देशातील पहिले स्त्रीवादी साहित्य होय. स्वतःच्या वेगळेपणाची जाणीव प्रकर्षाने व्यक्त करणारे व स्वतःचा शोध घेणारे हे साहित्य म्हणजे स्त्रीवादी साहित्य होय. स्वातंत्र्यानंतर डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी महिलांना संविधानात दिलेले अभिव्यक्ती स्वातंत्र्य त्या दृष्टीने महिलांना झालेली स्वतःची जाणीव हे स्त्रियांच्या साहित्यात असणे आवश्यक आहे.

माधुरी वसंत शोभा म्हणतात, महात्मा फुले, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर हे खरे स्त्रीवादी आहेत. स्त्रीवाद म्हटला की तो पुरुष घाणा असतो. म्हणून स्त्रीवादाला बदनाम केले जाते, परंतु स्त्रीवाद म्हणजे पुरुष घाणा नसून समानतेचा आग्रह आहे. बरेच लोक म्हणतात, आम्ही स्त्रीवादी नाही, पुरुषवादी नाही तर आम्ही मानवतावादी आहोत. माधुरी वसंत शोभा यांना ढोंगी म्हणतात. स्त्रीवादी असणारा माणूस हा मानवतावादी, समानतावादी असतोच म्हणून तो स्त्रीवाद स्वीकारतो.

कोणत्याही प्रथा परंपरा तोडताना पर्यायी व्यवस्था स्वीकारू नये. स्त्रियांना प्रथा परंपरांच्या गुलामीतून मुक्त होण्यासाठी सावित्रीबाईंनी शिक्षण दिले. तेव्हा आता महिला लेखिकांचे साहित्य परंपरावादी लेखणा पेक्षा समतावादी पुरोगामी लेखणाकडे वळायला पाहिजे.

अरुणा भोंडे म्हणाल्या, चक्रधरस्वामी, बसवेश्वर, गोविंद प्रभू यांनी ज्या वेदना मांडल्या त्याच पुढे साहित्य ठरल्या. स्त्रियांना आजही शंभर टक्के स्वातंत्र्य नाही. पांढरपेशा समाजातील स्त्रिया या सोन्याच्या पिंजऱ्यातच आहे. तो पिंजरा म्हणजेच तिला स्त्री अस्तित्व वाटते. हा पिंजरा तिला सोडावा लागेल. स्वतःची स्त्री अस्तित्वाची जाणीव करून घ्यावी लागेल. यासाठी तिला स्वतःला कणखर बनावे लागेल. संविधानाच्या अधिकाराने आपले माणूसपणाचे हक्क तिला मिळवून घ्यावे लागतील.

अपेक्षा आमीन दिवाण म्हणतात, साहित्याची निर्मिती अनुभवातून असते. स्त्रीवादी साहित्यही तसेच निर्माण झाले. बरेचदा संस्कृतीचा बडेजाव सांगितला

जातो. प्रश्न हा आहे की संस्कृती नेमकी कोणती? कोणी निर्माण केली? संस्कृती म्हणत असताना स्त्रियांवर प्रथा परंपरांच्या माध्यमातून बंधने लादली जातात. तिने काय घालावे, काय घालू नये, इतकेच नव्हे तर पोशाखावरही बोलले जाते. ज्या कपड्यात तिला सुरक्षित वाटते किंवा तिला आवडतात ते कपडे घालण्यासाठी अधिकार आहे. कोणत्या ठिकाणी कसे कपडे घालावे याचे भान मात्र तिला असायलाच पाहिजे. कपड्यांमुळे तिच्यावर बलात्काराचे प्रमाण वाढले असे म्हणणे चुकीचे आहे. ही पुरुषाची हिन मानसिकता आहे. एखादी चूक स्त्रीच्या हातातून झाली तर संपूर्ण स्त्री समाजावर व त्याच्या शिक्षणावर ताशेरे ओढले जातात. यात स्त्रिया ही सहभागी होतात. पण त्या स्त्रीकडे लिंगभेदातून न पाहता व्यक्ती म्हणून बघणे आवश्यक आहे. जसा पुरुष चुका करतो तशाच चुका स्त्रीच्या हातातूनही होऊ शकतात. यासाठी समस्त स्त्री समाज दोषी नसतो. आजचे साहित्य हे याप्रकारे यायला पाहिजे.

प्रणोती कळमकर म्हणतात, 1960, 70 च्या काळात ज्या साहित्याची निर्मिती झाली त्यात स्त्रीवाद दिसतो. पण या स्त्रीवादाची प्रेरणा ज्योतिबा फुले व सावित्री आई होत्या. पण अनेक पांढरपेशी लेखिका त्या मान्य करताना मात्र दिसत नाही. सावित्रीआईना स्त्रियांना चिकित्सक बनवून धर्म व्यवस्थेला प्रश्न विचारावेत हे शिक्षणातून अपेक्षित होते. पण आज उच्चशिक्षित स्त्रिया सुद्धा आपल्या शिक्षणाचा उपयोग नवरात्रोत्सव करण्यात व पारायण वाचण्यात करत असतील तर ती शिक्षणाची फार मोठी हानी आहे. द सेकंड सेक्समध्ये सीमान बोव्हान सांगतात की, स्त्री ही जन्माला येत नाही तर ती घडवल्या जाते. भारतामध्ये स्त्री ही देवधर्माचे प्राबल्य ठेऊनच घडविल्या जाते. त्यातूनच ती प्रथा परंपरांमध्ये गुंतत जाते. अनेक साहित्य स्त्रियांनी यातून बाहेर पडण्यासाठी निर्माण करण्यात आले असले तरी मोठ्या प्रमाणातील साहित्य परंपरावादी व स्त्रीला दुय्यम लेखणारे आहे. सर्वसामान्य स्त्रिया परंपरावादी साहित्यातच अडकलेल्या आहेत. पण आता मात्र स्त्रियांनी एकविसाव्या शतकात वावरत असताना केवळ धार्मिक किंवा मनोरंजनात्मक साहित्यात वळण्यापेक्षा पुरोगामी साहित्याकडे वळणे आवश्यक आहे.

प्रीती तिरपुडे म्हणतात, पर्शियन लोक भारतात आले तेव्हा ते एकटे आले. या ठिकाणी वास्तव्य करीत असताना आपली पिढी तयार करण्याकरिता त्यांनी इथल्या स्त्रियांच्या वापर केला. या ठिकाणची स्त्री त्यांच्या दृष्टिकोनातून दासांची वंशज असल्यामुळे ती सुद्धा दासी झाली. त्यामुळे त्यांनी स्त्रियांना निम्न दर्जातून बघणे सुरू केले. तिचे सुरुवातीचे असलेले अधिकार काढून घेतले व ती केवळ कुटुंब निर्माण करणारी व्यक्ती एवढेच तिचे महत्त्व ठेवले. तिला तिच्या गुलामीची जाणीव होऊ नये म्हणून अनेक प्रथा परंपरांमध्ये गुंतवून ठेवले. आजतागायत ती यातून बाहेर पडलेली नाही. आता निदान शिकलेल्या स्त्रियांनी मात्र यावर विचार करायला हवा. यासाठी त्या पद्धतीचे लेखन स्त्री साहित्यिकांकडून होणे आवश्यक आहे. कथा कादंबऱ्यांमध्ये रममाण होण्यापेक्षा स्त्रियांचे आत्मभान जागवणारे साहित्य निर्माण होणे आणि ते स्त्रियांनी वाचणे आवश्यक आहे.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर म्हणतात, ‘केवळ वही आणि पेन म्हणजे शिक्षण नव्हे, तर बुद्धीला सत्याकडे भावनेला माणुसकीकडे व शरीराला श्रमाकडे नेण्याचा मार्ग म्हणजे शिक्षण. डॉ. बाबासाहेबांनी संविधानामध्ये अधिकार देऊन स्त्रियांना शिक्षणाची व रोजगाराची दारे मोकळी करून दिली. आम्ही स्त्रियांनी आता मात्र आमचे शिक्षण हे खरोखरच आमच्या बुद्धीला सत्याकडे नेणारे आहे का? भावनेला माणुसकीकडे नेणारे आहे का? की केवळ रोजगारासाठी आहे? हे लक्षात घेणे अत्यंत महत्त्वाचे आहे. ■ ■

ओबीसी आवाज बुलंद करुया!

नागपूर येथील 10 ऑक्टोबर 2025 च्या सकल ओबीसी महामोर्चात सर्व ओबीसी, व्हीजे एनटी, एसबीसी बांधवांनी सहभागी व्हावे. कारण आपण केंद्र सरकारच्या यादीत सर्वच ओबीसी आहोत. हा मोर्चा ओबीसींच्या सामाजिक, शैक्षणिक, आर्थिक, राजकीय, सांस्कृतिक हक्कासाठी लढणाऱ्या विविध संघटनांच्या सहभागाने, समन्वयाने आयोजित केलेला आहे. म्हणून सर्व ओबीसी युवक युवती महिला पुरुष सर्वांनी या मोर्चात सहभागी व्हावे. ओबीसीमधील तेली, माळी कुणबी, धनगर, कोळी, नाव्ही, सुतार, सोनार, लोहार, कुंभार, कोष्टी, गोवारी, बंजारा, बेलदार, वंजारी, शिंपी, धोबी इत्यादी अनेक जातींच्या संघटनांच्या समन्वयातून आपल्या हक्कासाठी हा मोर्चा आयोजित केलेला आहे. करीता सर्व ओबीसी भावंडांनी यात मोठ्या संख्येने सहभागी व्हावे. जे जे खासदार, आमदार तसेच स्थानिक स्वराज्य संस्थांचे पदाधिकारी ओबीसींची मते घेऊन निवडून येतात त्या सर्वांनी या मोर्चात सहभागी व्हावे. जे जे राजकिय पक्ष ओबीसींच्या मतांवर निवडून येतात. त्यांनी ओबीसी आरक्षण विषयक सामाजिक न्यायाची स्पष्ट भूमिका घेऊन या मोर्चाला समर्थन द्यावे आणि सहभागी व्हावे. ओबीसींच्या हक्काचे बजेट तयार होण्यासाठी, लोकसंख्या प्रमाणात प्रतिनिधीत्वासाठी, त्या प्रमाणात नोकऱ्या मिळवण्यासाठी सर्व ओबीसींनी जातीनिहाय जनगणनेचा सत्याग्रह म्हणून मोर्चात सहभागी व्हावे. आर्थिक आधाराच्या गप्पा करणारे शेतकऱ्यांच्या आर्थिक स्थितीबाबत कसा विचार करतात हे आपल्या समोर आहे. म्हणून आर्थिक आधाराच्या गप्पा करणाऱ्या घरभेदी अंधभक्तांना भानावर आणण्यासाठी सकल ओबीसी महामोर्चात मोठ्या संख्येने सहभागी झाले पाहिजे. खाजगी कंपन्यांना देखील सर्व सामान्य लोकांच्या करातून सोयीसुविधा पुरवल्या जातात. त्यामुळे सरकारी नोकऱ्यांसहीत खाजगी कंपन्यांमध्ये देखील सर्व पदांवर लोकसंख्या प्रमाणात प्रतिनिधीत्व असले पाहिजे. ओबीसींना लोकसंख्या प्रमाणात सर्व क्षेत्रात वाटा मिळालाच पाहिजे!

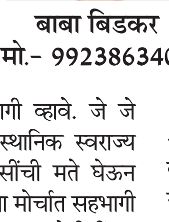

बाबा बिडकर
मो.- 9923863405

गरीबी निर्मुलनाच्या कितीतरी योजना असताना आरक्षणाची चर्चा गरीबीच्या पार्श्वभूमीवर करून, कास्ट डिस्क्रिमीनेशनला नजरेआड करण्याचे डावपेच खेळले जात आहे. सामाजिक न्यायाला, सामाजिक प्रतिनिधीत्वाला नाकारणारा तो बहाना आहे. या डावपेचांच्या विरोधात लाखोंच्या संख्येत सहभागी होऊन आपण सर्व ओबीसी आवाज बुलंद करूया! ■ ■

“ कधीच म्हणु नका मला शक्य नाही,
कारण ही एका पराभूताची मानसिकता आहे... ”

सरन्यायाधीश मा.गवई डरपोक नाहीत

विद्यमान सरन्यायाधीश मा. भुषण गवई हे डरपोक नाहीत. यामागचे कारण व्यापक जनसमर्थनाचा अभाव, जो ओबीसी लोक सोबत नसल्यामुळे निर्माण झालेला आहे. तसेच हाच ओबींसींचा समूह हेडगेवारी लोकांचे मनोबल मजबूत करीत आहे व अशा हेडगंवारी ओबीसींच्या भरोशावर व त्यांचा साम-दाम-दंड-भेद-वेद-धर्माचा वापर करून त्यांना कामसांगे करून ठेवल्यामुळे, मुस्लिमांसह या देशातील बौद्ध, शीख इ. या अल्पसंख्यी लोकांची हिंमत व मनोधैर्य हे संख्याबळावर कमी पडत आहे. यामुळे पद व त्याचा पावर वापरण्याचे धैर्य चांगल्या चांगल्यांना मागे हटण्यास भाग पाडते. तसेच बौद्ध विचारांचा अती पगडा असल्यामुळे झुंझ देण्याचा मुळचा भीमा-कोरेगांवी बाणा हा सुद्धा ठिसूळ होऊन चीर चीर झाला आहे. यामुळे दलित पँथरवाले आठवणीतील रामदास व लाँगमार्चवाले कवाडी जोगेंद्र सारखे असंख्य लोक हे हेडगंवारी झाले आहेत. म. गांधी यांना अशा मानसिकतेचा अदमास आल्यामुळे त्यांनी SC करिता स्वतंत्र मतदार संघा ऐवजी राखीव मतदार संघाचा पर्याय डॉ. आंबेडकरांना पुणे करार दरम्यान सुचविला होता व तो त्यांच्या करवी मान्य करुन घेतला होता. कारण स्वतंत्र मतदार संघ जाहीर केले असते तर दंगली भडकून SC लोकांच्या सरेआम कत्तली घडून आल्या असत्या. पाकिस्तानच्या निर्मितीला मुस्लिमांचे स्वतंत्र मतदार संघच जवाबदार ठरले व याला हेरून टिळकांनी 1916 मध्ये काँग्रेसच्या अधिवेशनात मान्यता देऊन हिंदू-मुस्लीम दरी रूंद व भक्कम केली, ज्याचे परिणाम पाकिस्तानातील व भारतातील मुस्लिम लोक आजही भोगत आहेत.

म. गांधी हे प्रचंड मानवतावादी दुरदृष्टी बाळगणारे द्रष्टे राजकारणी होते. म. गांधी यांचा खून हेडगंवारी गोडसेंनी केला. याला कारण फाळणी नंतर म. गांधी यांनी मुस्लीम लोकांना पाकिस्तानात जायचे किंवा नाही याचे ऑप्शन ऐच्छीक घोषित केल्यामुळे द्विराष्ट्राचा टिळकी-सावरकरी-मुंजी सिद्धांत सपशेल कोसळला व पाकिस्तान निर्मिती मागचा कुटनितिक हेतू सफल झाला नाही. पाकिस्तान हातातून गेला व बहुसंख्य मुसलमान भारतातच राहिले. याचा बदला म्हणून हेडगंवारी गोडसेनी म. गांधी यांचा खून केला. मागील 77 वर्षातही मुस्लिमांना नमवू शकले नाहीत. कारण भारतातील मुसलमान हे प्रतिकार करीत असतात. या विरोधात हेडगंवारी यांनी बुलडोजर व मुस्लिम नेत्यांना जेरीस आणण्याचे व मारण्याचे धोरण सद्या आखलेले आहे. या बाबतचे आकलन हे कदाचित सरन्यायाधीश मा. गवई यांना आले असल्यामुळे तसेच भारतातील नवबौद्ध लोक व आंबेडकरी लोकांची निर्गवी साथ सोबत नसल्यामुळे तसेच पोलीसी यंत्रणाही ऐकत नसल्यामुळे सरन्यायाधीश गवई यांना जरा सांभाळूनच निवाडे करावे लागतील. नाहीतर त्यांचाही लोया केल्या जाईल. कारण हेडगेवारी कुटलांनी सत्ता राबविण्यासाठी हेडगंवारी जोडी समोर केलेली आहे. म. गांधी व गोडसी चमू यांच्यातील आंतरद्वंद समजला कि सद्या भारतात चाललेला हेडगंवारी तमाशाचे आकलन होते, जे मा. गवई यांना आले असावे. कुंपनच जर शेत खात असेल तर शेतमालक करणार काय? कुटनितीमध्ये हेडगेवारी सत्तापिपासू पुष्पमित्र शृंगापासून निर्ढावलेले आहेत व त्यांना हेडगंवार लोकांना धर्माच्या नावावर कसे वापरावे हे चांगलेच उमगले आहे. जो पर्यंत बहुतांश ओबीसी लोक हे हेडगंवारी म्हणजे धर्म, वर्ण, जात व ईश्वराच्या कैदेत आहे, तो पर्यंत हेडगेवारी लोकांची रंगदारी, अतिरेक व आतंक हा पेशवी आयामाने कायम राहील, हे लक्षात घेऊन नवे कुटनितीक धोरण व समांतर पर्याय व शक्ती निर्माण केल्याशिवाय विद्यमान आंतकी संकट निवळणार नाही. असा पर्याय निर्माण करण्यास या देशातील गैरहेडगेवारी, गैरहेडगंवारी तयार आहेत का? हा खरा सवाल आहे. ■ ■

विनोद उलीपवार
9356249171.

बोधगया महाविहार मुक्ती आंदोलन आणि बौद्ध देशांचा दृष्टिकोन

बुद्धगया, ज्याला आज अधिकतरपणे बोधगया म्हटले जाते. हे जगातील बौद्धांकरीता पवित्र स्थान आहे जिथे सुमारे अडीच हजार वर्षांपूर्वी एका पिंपळाच्या झाडाखाली तथागत बुद्धांना ज्ञान प्राप्त झाले होते. याच झाडाला आज बोधीवृक्ष म्हणून जगभर ओळखले जाते. महाबोधी महाविहार या स्थळी सर्वप्रथम सम्राट अशोक याने इ.स. पूर्व 3ऱ्या शतकात निर्माण केला होता. सम्राट अशोकाने उभारलेल्या 84,000 बुद्धविहारांपैकी हा एक अत्यंत महत्त्वाचा महाविहार होता. युनेस्कोने 2002 मध्ये या महाविहाराला जागतिक वारसा स्थळ म्हणून घोषित केले. हे स्थान संपूर्ण विश्वातील बौद्धांसाठी अत्यंत महत्वाचे ऐतिहासिक क्षेत्र आहे. पण 13व्या शतकापासून ते 19व्या शतकापर्यंत, हे महाविहार हिंदू महंतांच्या नियंत्रणाखाली गेले आणि बौद्धांचे अधिकारांना दुय्यम वागणूक दिली गेली. 19व्या शतकाच्या अखेरीस श्रीलंकेचे बौद्ध नेते अनागरिक धर्मपाल यांनी या आंदोलनाची सुरुवात केली. बौद्धांना त्यांच्या ऐतिहासिक व पवित्र स्थळावर हक्क मिळावा म्हणून त्यांनी कायदेशीर व सामाजिक संघर्ष सुरू केला. 1891 मध्ये 'महाबोधी सोसायटी' या संस्थेची स्थापना करून त्यांनी बोधगया महाविहार बौद्धांना परत मिळवा यासाठी प्रयत्न सुरू केले. परंतु 1949 मध्ये 'बोधगया टेम्पल ॲक्ट' (BT Act 1949) अस्तित्वात आला, त्याअंतर्गत मंदिराचा कारभार चालवण्यात येतो. या कायद्याअंतर्गत टेम्पल व्यवस्थापन समितीत 4 बौद्ध, 4 हिंदू सदस्य आणि अध्यक्ष म्हणून गया जिल्हाधिकारी असतो. सध्याच्या वादाचा मुख्य मुद्दा हा आहे.

आंदोलनाची तीन टप्प्यांत वाटचाल :-

पहिला टप्पा :- अनागरिक धर्मपाल यांच्याद्वारे (1891). **दुसरा टप्पा :-** 1992 मध्ये भिक्खू आर्य नागार्जुन सुरई ससाई यांच्या नेतृत्वाखाली राष्ट्रीय स्तरावर आंदोलन सुरू झाले. **तिसरा टप्पा :-** ऑल इंडिया बुद्धिस्ट फोरम, समता सैनिक दल, द बुद्धिस्ट सोसायटी ऑफ इंडिया व इतर बौद्ध संघटनांनी एकत्र येत आंदोलन तीव्र केले. 26 नोव्हेंबर 2023 रोजी समता सैनिक दलाचे केंद्रीय संघटक मार्शल सुनील सारीपुत्त सर, आकाश लामा व इतर संघटनांच्या सहकार्याने बुद्धगया येथे 50,000 लोकांची भव्य रॅली काढून महाविहाराच्या मुक्तीसाठी हाक दिल्यानंतर देशभर ठिकठिकाणी धरणे, मशाल मार्च, निदर्शने सुरू आहेत.

आंदोलनाच्या प्रमुख मागण्या :- (1) 1949 चा बौद्धगया अधिनियम (BT Act) रद्द करावा. (2) महाबोधी महाविहाराचे संपूर्ण प्रशासन बौद्ध समाजाकडे सुपूर्त करावे. जागतिक पातळीवरील बौद्ध समाजाचा प्रतिसाद मोठ्या प्रमाणात आहे. श्रीलंका - श्रीलंकेतील बौद्ध समुदाय 1949 च्या कायद्याने असमाधानी आहेत. अनागरिक धर्मपाल यांना महाविहार मुक्ती चळवळीचे नायक मानले जाते. त्यांच्या मते विहारावर बौद्धांचा संपूर्ण हक्क नसणे हे धार्मिक अन्याय आहे. भारताबद्दल आदर असूनही श्रीलंकन बौद्धांनी अनेकदा भारत सरकारकडे या कायद्याच्या पुनरावलोकनाची मागणी केली आहे. जपान - जपानी बौद्धांचे मत श्रीलंकन बौद्धांशी मिळते-जुळते असले तरी त्यांचा दृष्टिकोन अधिक सौम्य व राजकीय आहे. जपानमधील झेन, टेंडाई, निचिरेन, शिंगोन इत्यादी संप्रदाय बोधगयाला जीवंत धार्मिक उर्जा केंद्र मानतात. Daijokyo Temple, Indosan Nipponji Japanese Temple हे जपानने बोधगयात उभारलेले विहारांचे ऐतिहासिक वास्तू आहेत. ते मानतात की मंदिराचे संपूर्ण नियंत्रण बौद्धांकडे राहिल्यास आंतरराष्ट्रीय बौद्ध सहकार्य व धार्मिक विकासाला चालना मिळेल. थायलंड - थायलंडमध्ये 95टक्के लोक थेरवादी बौद्ध धर्माचे अनुयायी आहेत. त्यांच्या मते, विहारावर गैर-बौद्धांचा सहभाग असणे ही धार्मिक विसंगती आहे. थायलंडचा संघ परिषद (Supreme Sangha Council) आणि राजा स्वतः या विषयावर बौद्धांच्या बाजूने आहेत. बोधगया येथील वात थाई विहार हा थाई बौद्धांसाठी अत्यंत पवित्र स्थान मानला जातो. इंग्लंड आणि अमेरिका - या देशांतील बौद्ध समुदाय बोधगया मंदिराच्या बाबतीत धर्मस्वातंत्र्य, मानवी हक्क आणि नैतिकता या मूल्यांवर आधारलेले मत व्यक्त करतात. त्यांनी वेळोवेळी युनेस्को, USCIRF आणि भारत सरकारकडे मागण्या केल्या आहेत. त्यांची आंदोलनपद्धती शांततामय व कायदेशीर मार्गांनी दबाव टाकण्याची असते. मिशिगन (अमेरिका) मध्ये शांततामय आंदोलन करण्यात आले आणि 20,000 हून अधिक सह्यांची एक याचिका सादर करण्यात आली. "In Solidarity: Demand Buddhist Control Over the Mahabodhi Temple" अनागारिक धर्मपाल यांच्या महाबोधी सोसायटीच्या संस्था अनेक देशात आहेत. तसेच त्या त्या देशातील बुद्धविहार संस्था सुद्धा आहेत. उदा : 1. भारत, 2. श्रीलंका, 3. अमेरिका (USA), 4. इंग्लंड (UK), 5. जपान, 6. कोरिया (दक्षिण कोरिया), 7. हाँगकाँग, 8. फ्रांस, 9. बेल्जियम, 10. स्विट्जर्लंड, 11. नेपाल, 12. जर्मनी. इत्यादी बौद्ध देशांतून या आंदोलनाला मानसिक पाठिंबा आहे. या देशातील बौद्ध पर्यटक बुद्धगयेला मोठ्या संख्येने येतात. ते उग्रपणे आंदोलन करत नसले, तरी त्यांच्या भावना भारतीय आंदोलकांसोबत नेहमी सदिच्छापूर्वक राहिल्या आहेत. जागतिक पातळीवर बौद्ध राष्ट्रे आणि संस्था बुद्धगया महाविहाराच्या पूर्ण बौद्ध नियंत्रणाची मागणी करत आहेत. हे आंदोलन केवळ भारतापुरते मर्यादित राहिले नाही, तर आज ते एक जागतिक धार्मिक न्याय चळवळ बनले आहे. हा विषय भारतीय कायदा आणि आंतरराष्ट्रीय धार्मिक अधिकार यांच्यातील समतोल साधण्याचा आहे. भारताला जर स्वतःला 'बौद्ध भूमी' म्हणून जागतिक मान्यता द्यायची असेल, तर हे पवित्र स्थान बौद्ध समाजाच्या संपूर्ण ताब्यात देणे हा ऐतिहासिक निर्णय ठरू शकतो. या करीता विदेशी बौद्ध देशांच्या प्रमुखांची आंतरराष्ट्रीय भूमिका सुद्धा स्पष्ट असली पाहिजे. ■ ■

पुरुषोत्तम संबोधी
मो.9422803760

सर्व ओबीसी समाज पूर्वकाळी नागवंशी बौद्ध ...

कृषिप्रधान भारत देशात 75टक्के कृषक आहेत. पूर्व पिढी पासून ते नाग पूजक आहेत. आज पर्यंत नागदेव भक्ति निर्वहक आहेत. त्यांना नाग = सर्प, एक ईश्वरीय शक्ती प्राप्त दैवत पिढी परंपरे नि सांगण्यात आले, नागदेवाचे मोठ-मोठे मंदिर, नागद्वार तीर्थ त्यांच्या पूर्वजांनी निर्मित केले आहेत. नागा विषयी अनेक कथा, कादंबरी, पौराणिक घटना, चमत्कार त्यांना माहित आहे. परंतु अंध भक्तीच्या जाळ्यात त्यांचा मेंदू कैद झाल्याने खरा 'नागवंशी' इतिहास त्यांचे शौर्य पराक्रम त्यांना माहीतच नाही. आणि माहित असला तरी ते हा इतिहास स्वीकार करीत नाही, कारण नाग लोकांचा खरा इतिहास बुद्धाच्या तत्वाने गुंफला आहे. हे स्वतः बुद्धापासून वेगळे मानतात. मात्र नागपूजा अंधभक्तीमुळे झालेला ऐतिहासिक घोटाळा त्यांना कळतच नाही. ज्यांना कळतो ते बुद्धाकडे वळतात. परंतु त्यांचा समाज त्यांना भटके समजतात, कारण संपूर्ण समाज सुशिक्षित असला तरी तो निरक्षर सारखाच आहे. कारण तो अंधभक्ती, अंधविश्वासाच्या धार्मिक संक्रमणाने ग्रासला आहे. खरा इतिहास वाचू शकत नाही, किंवा स्वतः सत्य स्वीकारही करत नाही. जेंव्हा भारताच्या स्वर्णकालीन इतिहासात 16 गणराज्य आणि 16 साम्राज्य होते, ते कोणाचे? ग्रीक, युनानी, अरबी, मुगल, फ्रांसिसी, ब्रिटिशांचे होते का? या प्रश्नावर विचार करत नाही. त्यांचे उत्तर मिळेल कि ते क्षत्रिय होते. तेंव्हा ई.पू. 1000 पासून ई.स. 1000 पर्यंत 'क्षत्रिय' शब्द सुद्धा व्यवहारात नव्हता, परंतु ओबीसी कृषक समाज 'खत्तीय' म्हणून होता. कारवावाहक, श्रेष्ठी, व्यापारी होते. त्यांच्यातूनच मुखिया, गणक, राजे, महाराजे होत होते. त्यांनीच या जगात सर्वप्रथम गणराज्य स्थापित केले होते. त्यांनीच या देशात स्वर्णयुग निर्मित केले होते. त्यांनीच बुद्धाच्या तत्वाचा अमल केला होता, कारण बुद्ध स्वतः 'खत्तीय' नागवंशी होते. बुद्ध तत्व अर्थात नियमबद्ध सन्मार्ग, जीवन जगण्याची उत्तम व्यवस्था आज पर्यंत ओबीसी जन हे तत्व पाळतात. बुद्धाचे नाव न घेता ते बुद्धाचे सिद्धांत वापरतात. समाजात परस्पर मैत्रीभाव, सम्मान व न्याय, नियमित अनुशासन आणि देशभक्ती त्यांच्या स्वभाव वर्तनात परिलक्षित होते. परंतु एकाच लक्षणावरून स्वतःला उच्च व त्यांच्या अनुजांना निम्न समजतात आणि ज्येष्ठ, श्रेष्ठ लोकांपासून स्वतःला निम्न हि मान्य करतात. हा मानवीय स्वभाव असला तरी याच विकृत व्यवस्थेला ईश्वरीय, धार्मिक संरचना मानतात. हे ब्रह्मजाळ त्यांना स्वतंत्र विकसित होऊच देत नाही, कारण हे ब्रह्मजाळ पूजापाठ, देवी-देवता, ईश्वर भक्तीशी जुडले आहे. याच भक्ती मार्गे अंधभक्ती आली.

याच परंपरा व्यवस्थेमुळे बाहेरून आलेल्या चतुर लोकांनी शास्त्र पुराण रचले. आमच्या देवी-देवतांच्या काल्पनिक घटना लिहून आमचा अंधविश्वास पुन्हा घट्ट करीत गेले आणि पूजा-पाठ सूत्र व्यवस्था स्वतःच्या हाती घेऊन आमच्या शीर्ष स्थानी हे शेंडीभट काबीज झाले.

या पूर्वी हे कार्य आमच्या समाजाचे भक्त, पुजारी करीत होते. परंतु कालांतराने हे कार्य बाहेरून आलेल्या ब्रह्मजाली लोकांनी आपल्या हाती घेतले. या पूर्वी त्यांनी आमच्या राजांना आपल्या नियंत्रणात घेतले. ते राजांना सर्व सुख उपलब्ध करून देत होते, जसे मनोरंजन, कविता, गीत, नृत्य, खान-पान, सलाह, व्यवस्था, नियम, प्रजावर आपले अधिपत्य आणि त्यांच्या पारिवारिक भानगडी, राशी, भविष्य, शुभ-अशुभ, पूजा, यज्ञ हे सगळे आडंबर त्यांनी सर्व समाजावर थोपले. त्यातूनच निर्मित झाली 'मनुस्मृती' चातुर्वर्ण व्यवस्थाचे विधान. कालांतराने हे बळकट होत गेले. एका समाजावर दुसरा समाज त्यात उंच-नीच, कमजोर कामगार गरीब होत गेले. धनवान आपले धन त्या बाहरी चतुर ब्रह्मजाली लोकांना दान करीत गेले. सैकडो पिढी पार करीत ते धनवान झाले. आमचा समाज दुर्बल होत गेला. त्याच ब्रह्मजाली लोकांनी आम्हाला बुद्धापासून दूर केले. बुद्धाचा अवतार स्थापित करून खऱ्या बुद्धाच्या तत्वापासून आम्हाला दिग्भ्रमीत केले. समता, आदर, मैत्री, सम्मान समाजातून नष्ट झाला आणि एकावर एक शोषक प्रवृत्तीचे अमानवीय नियम रुढी परंपरा स्थापित होत गेल्या. त्याहि आमच्याच देवी-देवतांच्या नावाने पूजा-भक्ती आणि उत्सवाच्या धुंदीत हे षडयंत्र या देशाला गुलामीकडे घेऊन गेले. शेवटी बाहरी मुगलांनी निर्बाध गतीने या देशाला गुलाम केले आणि बहुजन कृषक समाजाचे मनमाने शोषण केले. हे माहित असून सुद्धा या देशातला ओबीसी समाज या षड्यंत्राचा शिकार आजपर्यंत होत आहे.

मुगलांनी इथल्या पाटील, पांडे, देशमुख, जमीनदार यांना आपले मालगुजार, मनसबदार बनवून सर्व प्रजांवर राजकर लादून लुटल्या जात होते. न्याय व्यवस्था चकनाचुर, मोठा मासा लहान मास्याला गिळकत (मत्स्य न्याय) होता. मुगल शासकांना हीच मनुवादी

व्यवस्था लाभकारी होती, कारण वर्गीकृत समाज एक होऊ शकत नव्हता. म्हणूनच त्यांचे क्रूर अन्यायी शासन 700 वर्षापर्यंत टिकले. संपूर्ण भारतात त्यांचा विरोध करणारा शासक उरलाच नव्हता, किंवा कोणी हिम्मतही करू शकत नव्हता. भारताच्या इतिहासात मात्र एक राजा 'सुहेलदेव' ई.स. 1009 ते 1077 च्या दरम्यान झाला, ज्याने 'महमूद गजनवी' (लुटेरा) चा भाचा त्याच्या पदचिन्हांवर चालत भारतात लूट-खसोट करत घुसला. तो 'सलार मसहूद गाजी' त्याला दि. 13 जून 1935 ला 19 दिवस युद्ध करून टेडी नदी किनारे चित्तौड झीलच्या कुटीला स्थानी पकडून सुहेलदेवनि ठार केले. हि बातमी अरब तुर्की देशात दहसियत घेऊन पसरली. तेंव्हा 165 वर्षापर्यंत कोणीच बाहरी लुटेरा शासक भारताकडे वाकड्या नजरेनी बघण्याची हिम्मत करू शकला नाही. कोण होता हा सुहेलदेव राजभर, श्रावस्तीचा राजा? आज राजभर समाज भारताच्या अनेक प्रांतात वसला आहे आणि अनुसूचित जातीत गिनल्या जातो. तो स्वतः महाकौशल नरेश प्रसेनजीतचा वारस मानतो, परंतु बुद्ध धम्माविषयी शिथिल आहे. ई.पू. 187 मौर्य अंतिम काळापासून ई.स. 1000 पर्यंत भारत सत्ता खंडित होत गेला. बुद्ध धम्माची श्रमण संस्कृती सोडून परिवर्तित कर्मकांडी वैदिक, याज्ञिक, मनुवादी सांस्कृतिक कैद होत गेला. लहान-लहान मंडलिक राजे सुद्धा स्वतःला एकमेकापासून ऊच-नीचच्या भावनेत आपसी वैर, वैमनस्य यात गुंथले होते. तेंव्हा जे श्रमण संस्कृतीचे निर्वहक कट्टर बौद्ध उपासक होते, त्यांना चौथ्या क्रमात शूद्र वर्गात ठेऊन त्यांचा सामाजिक बहिष्कार व छुआछूतचा व्यवहार सुरु झाला. याच व्यवस्थेला घाबरून सर्व ओबीसी बहुसंख्यक कृषक समाज आणि इतर कर्मिक समाज मनुवादी, कर्मकांडी, याज्ञिक परंपरेला शरण गेला. स्वतःला उच्च वर्गीय क्षत्रिय या वैश्य घटकात समाहित होऊन चौथा वर्ग शूद्र समाजावर अत्याचार करू लागला आणि जटिल मुच्छल शेंडीभट बाहरी चतुर्वर्गी समाजाचा ईश्वर भक्तीच्या नादात गुलाम झाला. हि परंपरा अमानवीय असून सुद्धा धार्मिक म्हणून निर्बाध गतीने भारतीय बहुजन समाजात पिढी दर पिढी रुजत गेली आणि मुगलांचे प्रामाणिक गुलाम हिंदू म्हणून जगू लागले. या षड्यंत्राविरुद्ध आवाज करणारा भारताच्या कोना-कोपऱ्यात कोणीच नव्हता. पण मात्र एक होता, शाहजी भोसले. त्यांनी ई.स. 1637 ला बेंगलुरू (कर्नाटक) इथे 3000 एकड जमिनीवर 'आजाद मराठा' धर्म पिठाची स्थापना केली आणि सर्व समाजाला वेद शास्त्र अध्ययनाची परवानगी दिली. हे ब्रह्मजाली शेंडीभटाला आव्हान होते.

डॉ. एन.वी. ढोके
मो.9423677725

ई.स. 1645 च्या अंतर्गत मातोश्री जिजाऊच्या स्वराज्य आव्हानाला शिकार करणारे 18 पगड जातीचे मराठे मुगलीया अत्याचाराविरुद्ध उभे झाले. त्यांचा राजा होता बाळ 'शिवाजी'. बाळ शिवाजीला स्वराज्य स्थापित करण्यासाठी स्वतःच्याच रिश्ते-नात्यासोबत सुरुवातीत युद्ध करावे लागले. आरंभिक युद्ध ई.स. 1645 ला जावळीच्या 'चंद्रराव मोरे' (कृष्णराव मोरे) शी करावे लागले. तेंव्हा सिद्धनाक महारांच्या 7 हजार सैन्यांनी शिवाजी महाराजांची बाजू सांभाळली. चंद्रराव मोरे चे 7 पुत्र या युद्धात, काही पळून गेले आणि काही बली चढले, कारण त्यांना शिवाजी महाराजांचे स्वराज्य आवडत नव्हते. 'चंद्रराव मोरे' हि पदवी त्यांच्या वंश परंपरेने चालत आली. ते स्वतःला चंद्रगुप्त मौर्याचे वंशज मानत होते. त्यांच्या पूर्व पिढीच्या राजांनी 30 किलो पितळीचा 5 फणी नाग महाबळेश्वर मंदिर (पुणे) इथे स्थापित केला आहे. कारी गावात कानूजी जेधेच्या पूर्व पिढी पासून विशाल नागेश्वर मंदिर अजूनही आहे. अर्थात हे 18 पगड जातीचे मराठे पूर्वीचे नागवंशीच होते आणि मौर्य काळात हे श्रमण संस्कृतीचे बुद्ध उपासक होते. आज मराठे स्वतःला क्षत्रिय संबोधन वापरतात, कारण ते शिवाजी महाराजानंतर राज्य कारभारी झाले होते.

परंतु मराठा/मराठे हे मराठी भाषी लोकांना दिलेले मुगलांचे कोडनाव आहे. यात 18 पगड जाती समाविष्ट आहेत आणि हे ओबीसी मधे समाहित आहे. म्हणूनच मराठा आरक्षणाची मागणी वाढत आहे. ना हि मराठा एक कौम या जाती आहे, तर हे मराठा सामूहिक उच्चारण पद आहे. ब्रह्मजाली शेंडीभट यांना क्षत्रिय म्हणून स्वीकार करीत नाहीत. हा प्रकार शिवाजी महाराजांच्या राज्याभिषेकावेळी घडला, हि इतिहासात नोंद आहे. शिवाजी महाराजाचे प्राण रक्षक जिवाजी (संकपाळ), शिवा संकपाळ (शिवा काशीद = गुप्त राजपत्र वाहक), मदारी मेहतर, बहिरनाक, सावळ्या महार, व्हाले महार, बंगले महार सारखे सैकडो महार वीरांचा बलिदानी इतिहास नमूद आहे. तसेच संभाजी महाराजांचे प्राणरक्षक तुरकनाक, गोविंदनाक, हंबीरनाक, रायप्पा महार, गोपाळ गणपत गायकवाड यांनी आपले प्राण अर्पित केले, कारण त्यांना माहित होते, संभाजी महाराज स्वराज्य पोषक न्यात राजा होते. त्यांनी 'बुद्ध भूषण' ग्रंथ लिहला होता. त्यांना ब्रह्मजाली शेंडीभटाचे नियम शास्त्र खपत नव्हते आणि स्वराज्य आव्हान करणारे भोसले (भू व्यापले = भू वत्सले) पूर्वीचे नागवंशीच होते आणि सर्व मराठे/मराठी पूर्वकाळी नागवंशी बौद्ध उपासक होते. मराठा स्वराज्याच्या आरंभी एक सिद्धनाक होता आणि अंतिम काळ 1 जाने. 1818 ला हि पंचम सिद्धनाक होता, हे इतिहासात नमूद आहे. स्वराज्याचे मराठा साम्राज्य पूर्व कालीन नागवंशी साम्राज्य होते, हेच सिद्ध होते.

स्वराज्याच्या मराठा साम्राज्याचे संस्थानिक - 1) ग्वालियरचे शिंदे 2) बडोदाचे गायकवाड 3) इंदोरचे होळकर (धनगर) आणि 4) नागपूरचे भोसले. हे सर्व राजकर्ते ओबीसीच आहेत. गोपाळराव उर्फ सैयाजीराव गायकवाडांनी ब्रह्मजालीत शेंडीभटाचे षडयंत्र मोडण्यासाठी खूब प्रयत्न केले. ई.स. 1882 ला अस्पृश्याकरिता शिक्षण शाळा व छात्रावास सुरू केले होते. ई.स. 1883 ला राजवाड्यातील खंडोबा मंदिर अस्पृश्याकरिता खुले केले होते. ई.स. 1886 ला राजवाड्यातील पृथक पंगत मोडून स्वतः अस्पृश्याच्या पंगतीत बसून जेवण केले होते. ई.स. 1907 ला मैट्रीकोत्तर छात्रवृत्ती अंतर्गत भीमराव आंबेडकरांना छात्रवृत्ती दिली होती.

डॉ. आंबेडकर बी.ए. झाल्यावर ही विदेशी शिक्षणाकरिता पुन्हा छात्रवृत्ती दिली होती. तेंव्हाच विद्याधर डॉ. आंबेडकर घडले. कोल्हापूरच्या शाहू महाराजांनी सुद्धा डॉ. आंबेडकरांची निर्धन परिस्थितीत खूप मदत केली. शाहू महाराजांनी सुद्धा वेद शास्त्र शिक्षणाचा सर्व समाजाकरिता कार्यक्रम राबविला. ओबीसी करीता शाळा व छात्रावास स्थापित केल्या. हे हि ब्रह्मजाली शेंडीभटाला आव्हान होते. परंतु त्यांच्या प्रयत्नाला यश आले नाही. म्हणूनच त्यांनी डॉ. आंबेडकरांना दलितांचा नेता घोषित केला. संस्थानिक राजे-महाराजे मराठे असल्यामुळे शेंडीभटाचे शास्त्र त्यांना क्षत्रिय म्हणून स्वीकारत नाही. कारण हे मराठे आणि यांचे पूर्वज नागवंशी बौद्ध होते, हे त्यांना माहित आहे. महाराष्ट्रातील विश्वात गाजलेले शासन म्हणजे सातवाहन, वाकाटक, चालुक्य, राष्ट्रकूट यांचा बौद्ध धर्मी इतिहास ओबीसी पासून दडपून ठेवल्या गेला आहे आणि त्यांना राजस्थानी 'सिसोदिया'शी जोडून पुन्हा दिशाभूल केले गेले. वर्तमानातील ओबीसी चा खरा इतिहास शोधून काढला तर हेच स्पष्ट होईल, त्यांचे पूर्वज राजीव नागवंशी बौद्ध होते. ■ ■

..आणि जगजीतसिंग भानावर आणतो!

गझल हा काव्यप्रकार न आवडणारी खचितच एखादी व्यक्ती असेल. गझल या काव्यप्रकारा बाबत अनेक समज गैरसमज रसिकात दिसतात. प्रेम, विरह, प्रेमिका, साकी, शराब, मयखाना, डोळे अश्या विषय, आशयाच्या गझल मोठ्या प्रमाणात ऐकावयास मिळतात, रसिकांना आवडतात. अमीर खुसरो, मिर्झा गालिब, मिर तकी मिर, दाग, निदा फाजली, शहरयार, जावेद अख्तर, राहत इंदोरी यासह असंख्य रचनाकारांनी गझल लोकप्रिय केली आहे. मराठीत सुरेश भट, इलाही जमादार, नितीन देशमुख यासह असंख्य कवींनी मराठी गझल समृद्ध केली आहे. गुलाम अली, मेहंदी हसन, पंकज उधास, तलत अजिज, हरिहरन यांनी गझल गायनातून रसिकांच्या हृदयावर आपले स्थान कायम कोरले आहे. भीमराव पांचाळे यांचे मराठी गझल गायन ऐकण सुखद अनुभुती आहे. याच शृंखलेत जगजीत सिंग यांचे रसिकांच्या मनावर कायम गारूड राहिले आहे. त्यांची शब्द उच्चारण पद्धत, तरल गायकी, सुरेल असे संगीत कान तृप्त करतात. उर्दू भाषेतील क्लिष्ट शब्दांचा भावार्थ त्यांच्या गझलेतून काळजाला भिडतो. चार साडेचार दशकांत त्यांनी रसिकांना भुरळ घातली. गझलच्या विषयांबाबत आपल्या मनात असलेल्या संकल्पनांना जगजीत सिंग यांच्या गझल तडा देऊन भानावर आणतात. माणुसकी, समाजातील एकूणच विषारी वातावरण, मैत्रीभावाला छेद देणाऱ्या घटना, लोकांना जागे करणाऱ्यांचा केला गेलेला छळ याविषयांना त्यांनी आपल्या गझल गायकीत स्थान देऊन भानावर आणण्याचे काम केले आहे. वाढत्या

शहरीकरणावर किंवा गावातून स्थलांतर करण्याच्या स्थितीचे चित्रण आणि भाष्य करणाऱ्या त्यांच्या एका गझल मधील ओळी अश्या आहेत...

अब मैं राशन की कातारोमें नजर आता हुं
अपने खेतोंसे बिछनेकी सजा पाता हुं

याच गझलेत पुढच्या ओळीत ते महागाईच चित्रण करतात.

बाजार से जब भी कुछ लाता हुं
अपने बच्चोमें बाटते शर्माता हुं...

एक गझल माणुसकी, धर्माची शिकवण यावर आधारित आहे. दोहा प्रकारातील ही गझल नितांत श्रवणीय आहे. त्यातील काही कडवे असे आहेत..

पूजा घरमें मूर्ती मीरा के संग श्याम
जिसकी जितनी चाकरी उतणे उसके दाम..

याचा शेवट या ओळीत आहे..

चाहें गीता बाचीयें, या पढीयें कुराण..
तेरा मेरा प्यार ही, हर पुस्तके का ग्यान..

कोणत्याही कालखंडाला अनुरूप हे शब्द नाहीत काय? याशिवाय 'जिंदगीसे बडी सजाही नहीं, और क्या जुर्म है पता ही नहीं' 'आज के दौर में ए दोस्त ये मंजर क्यूँ है, जख्म हर सर पे, हर एक हाथ में पत्थर क्यूँ हैं?' 'सच्ची बात कही थी मैने, लोगो ने सुली पे चढाया, मुझको जहर का जाम पिलाया, फिर भी उनको चैन न आया..' ही गझल ऐकताना येशू ख्रिस्त, सुखरात यांची आठवण येते. 'जिंदगी तूने लहू लेके दिया कुछ भी नहीं, मेरे दामन मेरे वास्ते क्या कुछ भी नहीं..' परिस्थितीने गांजलेल्या व्यक्तीच्या भावनांच प्रतिबिंब यात आढळते. माणूस कायम कुणाच्या तरी तक्रारी करीत असतो. दुसऱ्यात उणिवा शोधणे माणसाचा आवडता छंद आहे. एका गझल मधील 'जब किसीसे कोई गिला रखना, सामने अपने आईना रखना..' हे शब्द समायोचितच आहेत. मद्यपान वाईट यावर मार्गदर्शक नेहमी भाष्य करीत असतात. यावर एका गझलमध्ये ओळी आहेत त्या अश्या..

'मयखाने की बात ना कर वाईज मुझसे, आना जाना तेरा भी है मेरा भी...' मुखवटा ओढणाऱ्यांवर यात सटीक असे भाष्य आहे. जगजीत सिंग यांचा राजस्थान राज्यातील श्री. गंगानगर येथे 8 फेब्रुवारी 1941 रोजी जन्म झाला होता. तर 10 ऑक्टोबर 2011 रोजी त्यांच वयाच्या 70 व्या वर्षी निधन झाले. गझल हा प्रकार आवडणाऱ्या रसिकांच्या हृदयात जगजीत सिंग यांची गझल गायकी कायम अधिराज्य करित राहील. त्याच बरोबर एकांतात याचे श्रवण केले तर त्यातील काही गझल कायम भानावर ठेवतील यात दुमत नसावे. ■ ■

अनिरुद्ध कांबळे
मो.9922959770

वाचकांचे विचारपिठ

बहुजन सौरभ

सर्वोच्च न्यायालय सरन्यायाधीश...

हजारो वर्षांचा सामाजिक जातीय, धार्मिक भेदभाव संविधानिक अधिकाराने कमी झाला. काही मुद्दे व्यक्तिगत जरी असले तरी ते सामाजिक विषयावर अवलंबून असतात आणि सामाजिक विषय हे व्यक्तिगत मुद्द्यांना धरूनच बनतात. व्यक्तिगत आणि सामाजिक या परस्पर मुद्द्यांना व संबंधांना अनुसरूनच सुरक्षा कवच म्हणून भारतीय संविधानाने कायद्याची रचना केलेली आहे. म्हणून काही प्रमाणात समाज व समाजातील लोक स्वतःला सुरक्षित समजतात. काही चुकांना अजिबात माफी नसावी. व्यक्तिगत घटनेला व्यक्तिगत माफी असू शकते. परंतु हीच व्यक्तिगत घटना भव्यरूपात सामाजिक स्वास्थ्य संसर्गजन्य करीत असेल तर अशा चुकांना माफी नसावी.

'मी प्रथम व अंततः ही भारतीय' हा मूलमंत्र स्वीकारून जर आपण जीवनयापण करत आहात तर स्वःहितापेक्षा प्रथम समाजहित, राष्ट्रहित देशहित असावा. आम्ही माननीय सर्वोच्च न्यायपालिकेचा (न्यायालयाचा) आदरच करतो आणि करणार सुद्धा.

माननीय CJI सरन्यायाधीश साहेबांसोबत घडलेला हा प्रकार अत्यंत घाणेरडा, विकृत मानसिकतेचा, निंदनीय आणि माणुसकीला, मानव धर्माला काळीमा फासणारा आहे. एक संविधान प्रेमी या नात्याने सदर घटनेचा मी तीव्र शब्दात कठोर निषेध व्यक्त करते. येणाऱ्या काही दिवसांमध्ये CJI साहेब सरन्यायाधीश पदाच्या त्या खुर्चीवर नसणार आहेत. त्यानंतर दुसरी कुणी व्यक्ती स्वकर्तृत्वाने तिथे न्यायदानाच काम करणार आहे. पुन्हा सदर घटनेची पुनरावृत्ती होऊ नये या करिताच, Supreme court is the power of ecach & every common people ....so we are the remember "we are the people of india"... शोषित, वंचित, पिडित, अन्याय-अत्याचार ग्रस्त, समाजातील शेवटच्या घटकाला ही शंभर टक्के न्याय मिळावा या भूमिकेतून कायद्याच्या रक्षकांनी निर्णय घ्यावा आणि माननीय सर्वोच्च न्यायपालिकेच्या न्याय अधिकाऱ्यावर जूता फेकून मारण्याचा प्रयत्न करणाऱ्या, संविधान विरोधी कृत्य करणाऱ्या राकेश किशोर या सन्माननीय निर्बुद्ध व्यक्तीला भारतीय न्याय संहिता कलमांतर्गत गुन्हा दाखल करून कठोरातली कठोर शिक्षा द्यावी. ■ ■

- अश्विनी दिलीप भिवगडे

दीक्षाभूमी तुझे ते जुन्या आठवांचे दिस..!

डॉ. बी. आर आंबेडकर यांनी 14 ऑक्टोबर 1956 ला चंद्रमणी भिक्खूद्वारा नागपूर दीक्षाभूमी येथे बुद्धधम्माची दिक्षा घेऊन 5 लाख बौद्ध बांधवांना 22 प्रतिज्ञासह बुद्धधम्माची स्वतः दीक्षा दिली व घेवला येथील 1935ची प्रतिज्ञा 'मी हिंदू धर्मात जन्मलो, पण हिंदू धर्मात मरणार नाही' ही प्रतिज्ञा 1956 ला बुद्धधम्माची दीक्षा घेऊन 20वर्षांनी पूर्ण करून उतरंडी बहिष्कृत मनुवादी नरकवासातून आपली व आपल्या (महार बांधवांची) सुटाका करून घेतली. त्यावेळी मी 4 वर्षाचा होतो. माझे वडील व महार गावकरी मु. सुलतानपूर, ता. चांदूर रेल्वे, जि. अमरावती इथून नागपूरला दीक्षा घेण्यासाठी बाबांच्या हाकेवर हजर झाले..दीक्षा देऊन डॉ. बाबासाहेब 53 दिवसांनी 6 डिसेंबर 1956 ला महापरिनिर्वाण झाले. मीही 1967 मध्ये आणि त्यानंतरही चांदूर रेल्वे येथून रेल्वेत हाल अपेष्टांनी एकही वर्ष न चुकता नागपूर दीक्षाभूमी पर्यंत प्रवास येणे जाणे केला. रेल्वे आतून बाहेरून माणसांनी वेढून भरुन वाहत होती. लोक जीवाची पर्वा न करता कुठेही इंजिनच्या बॅनेटवर बसून प्रवास करीत असत केवळ डॉ. बाबासाहेबांच्या हाकेसाठी . आठवांत ते दिवस तुझे दीक्षाभूमी...? असे की, दीक्षाभूमीच्या ओसाड भूमीत तीन दगड मांडून चुलीच जेवण, भेगा पडलेल्या, फाटलेल्या गवताळ जमीनीला सारून त्यावर गवतगालिच्यावर झोपणे, स्त्री-पुरुष भेद न ठेवता गावचा की शिवीचा, कोणताही भेदी इचार न ठेवता मोकळा, निर्मळ व्यवहार वर्तन भीमाची लेकरे करीत होती हे मी डोळ्याने मनाने अंगीकारले... शेवटी लोकमत पेपरच्या पहिल्या पानावर बातमी चित्रासह झळकायची, फडक्यातल्या शिळ्या भाकरीच्या शिदोऱ्या सोडून दीक्षाभूमीत रस्त्यावर कडेला बसून, जेवणारी भीमाची लेकरे लोकमत पेपरच्या पहिल्या पानावर वरती झळकत असे. त्यावेळी उघड्यावरची बाबाची दीक्षाभूमी.. पुलीस नको कोणत्या सोई नाही उघड्यावर पातरविधी, भोवतालचे शेजारी तक्रारीत कंटाळलेले महारांचा हेवा करत. पण महार हक्कांचे मुजोर. पण त्यावेळी बाबांची लेकर एकोपा कळपान चालत कुणालाही भीत नव्हते. जयभीमचा जयघोष करत. अशी मी बाबाची दीक्षाभूमी पाहीली. दीक्षाभूमी मोकळे मैदान, ओसाड भूमी. पण, बाबांची लेकरं हिरवीगार सतेज अनवाणी, पायदळ झुंडीच्या झुंडीत पाहीलीत. आता तिथे गेल्यावर आठवतात ते जुने दीक्षाभूचे दिवस. ते अश्रू बाबाच्या दीक्षाभूमीचे...!आणि आताही त्या जून्या आठवांचे अश्रू डोळ्यात तराळतात. भावनेच्या भरात ओघळतात राहवल नाही. बाबांच्या अथांग कष्टाचे फळ आताची दीक्षाभूमी चाखत आहे. माझ्या बा भीमाची दीक्षाभूमी सारा अंधार दुर करून साऱ्या दृष्टीने चकाकली आहे. गाड्या घोड्याने स्वतःचे मोटर गाडीने, रेल्वेने विमानाने, अंगात पांढरेशुभ्र वस्त्र घालून, थाटात येतात. रस्त्यावर अन्नदान, जेवणाळीचा जागो जागी महापूर असतो, इथून प्रत्येक बौद्धबांधव पुस्तकाच गाठोडं बांधून, बाबाच ज्ञानधन सोबत नेतो. सारं सारं कस बदललं आताच्या दीक्षाभूमीच. पण, दीक्षाभूमीचे ते जूने दिस, खुले मैदान, ते जूने अश्रू , ती शिळ्या भाकरीची फडक्यातली शिदोरी, तीन दगडाची चुल, डोईवर गाठोड्याच्या झुंडीच्या झुंडी, अनवाणी पायांनी चालणाऱ्या हा आठवांचा साठा अजूनही डोळ्याआड होत नाही, 'दीक्षाभूमी तुझे ते सोनेरी रूप...!' ■ ■

- दिनकर रा मडकवाडे, मो.9423418160

बहुजन सौरभ
BAHUJAN SAURABHA

नागार्जुना बुद्ध विहार

मोठा इंदोरा नागसेन नगरला लागून बुद्ध विहार आहे. एक विहीर होती. त्या विहिरीमध्ये लोक कचरा टाकायचे. ती विहीर बुजविण्यात आली. त्या ठिकाणी लोकांनी श्रमदानाने भगवान बुद्धाची मूर्ती स्थापन केली होती. आता आमदार नितीन राऊत यांनी पुढाकार घेऊन त्या ठिकाणी छोटेसे बौद्ध विहार बांधून दिलेले आहे. बौद्ध विहारांमध्ये नेहमी सर्वच कार्यक्रम होत असतात. आजूबाजूला जवळ बुद्ध विहार आहेत.

संवाद मित्र, डी.आर. कांबळे
मो.8600924170

संघरत्न विहारांमध्ये वर्षावास समाप्ती

नागपूर : संघरत्न विहारांमध्ये तीन महिन्याच्या वर्षवास समाप्तीचा कार्यक्रम घेण्यात आला. बुद्ध वंदना व भंतेजींना भोजनदान, मान्यवरांचा सत्कार केला. सत्कारमूर्ती म्हणून बबन वासे कोसारी, लांजेवार, विनोद मून, प्रशिक आनंद, उज्वला गणवीर, कांचन वासनिक, डॉ. माया कांबळे, रिता कोसारे, छाया डोक, रेखा खडसे व तरुण मित्र मंडळ यांचे स्वागत केले. संजय सायरे लिखित व दिग्दर्शित फातिमा हा एक पात्री प्रयोग सुप्रिया माटे हिने सादर केला. कार्यक्रमाला अध्यक्ष रंजना वासे यांनी आपले विचार व्यक्त केले. तर प्रमुख पाहुणे विशाल वानखेडे यांनी वर्षवासाबद्दलची माहिती सांगितली. संचालन ज्योती आवळे यांनी तर आभार प्रदर्शन रिता कोसारे यांनी केले. कार्यक्रमाच्या यशस्वीतेकरिता संघरत्न बुद्ध विहाराची टीम यांनी तन-मन-धनाने काम केले.

नागार्जुना अभियांत्रिकी महाविद्यालयाची एरिया लोड डिस्पॅच सेंटरला शैक्षणिक भेट

नागपूर : नागार्जुना इन्स्टिट्यूट ऑफ इंजिनीअरिंग, टेक्नॉलॉजी अँड मॅनेजमेंट ग्राम सातनवरी, नागपूर येथील इलेक्ट्रिकल अभियांत्रिकी विभागातील विद्यार्थ्यांनी अलीकडेच अंबाझरी येथील एरिया लोड डिस्पॅच सेंटर (ALDC) ला शैक्षणिक भेट दिली. या भेटीचा उद्देश विद्यार्थ्यांना वीज वितरण व्यवस्थापन, लोड डिस्पॅचिंगची प्रक्रिया, तसेच विद्युत प्रणालीतील नियंत्रण आणि कार्यक्षमतेची सखोल माहिती करून घेणे हा होता. इंजि. निरंजन दलाल व त्यांच्या सहकाऱ्यांनी विद्यार्थ्यांना तांत्रिक सादरीकरण करून, वीजेची मागणी-पुरवठा संतुलन, ग्रीड व्यवस्थापन व तात्काळ निर्णय प्रक्रिया याबाबत प्रत्यक्ष अनुभवसंपन्न माहिती दिली.

या भेटीदरम्यान विद्यार्थ्यांनी ऊर्जा क्षेत्रातील अद्ययावत तंत्रज्ञान व त्यातील आव्हानांविषयी थेट तज्ञांकडून मार्गदर्शन घेतले. यामुळे विद्यार्थ्यांचा उद्योगाशी असलेला दुवा अधिक घट्ट झाला असून त्यांच्या व्यावहारिक ज्ञानात भर पडली आहे. या उपक्रमात प्रा. संजय बनकर व प्रा. अल्विया महेवश यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. इलेक्ट्रिकल विभागप्रमुख प्रा. अश्विनी वालदे यांनी विद्यार्थ्यांना अशा शैक्षणिक उपक्रमांमध्ये सक्रिय सहभाग घेण्याचे आवाहन केले.

महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. एम. के. रहांगडाले यांनी विद्यार्थ्यांच्या प्रयत्नांचे कौतुक करून सांगितले की, 'अशा भेटी विद्यार्थ्यांना केवळ पाठ्यपुस्तकापुरते शिक्षण न राहता प्रत्यक्ष औद्योगिक अनुभव मिळवून देतात, ज्याचा उपयोग त्यांच्या करिअरसाठी अत्यंत महत्त्वाचा ठरतो.' मैत्रेय शैक्षणिक संस्थेचे अध्यक्ष अजय वाघमारे, सचिव प्रदीप नगरारे व कोषाध्यक्ष कुलदीप रामटेके यांनी विद्यार्थ्यांचे, प्राध्यापकांचे आणि आयोजकांचे अभिनंदन करून भविष्यातही असेच उद्योग-जगतातील अनुभव देणारे उपक्रम हाती घेण्याचे आश्वासन दिले. या यशस्वी शैक्षणिक भेटीमुळे विद्यार्थ्यांचे ज्ञान, आत्मविश्वास आणि व्यावहारिक कौशल्य यांत निश्चितच भर पडली आहे असे प्रतिपादन त्यांनी केले.

महत्वाचे

कवितेच्या घरातून वैश्विक शांततेचा संदेश : डॉ. विनोद आसुदानी

वरोरा : 'बुद्धाची करुणा हाच कवितेचा आत्मा आहे. जगाला अणुबॉम्बची नव्हे, बुद्धाच्या शिकवणीची गरज आहे. कविता ही दुसऱ्यासाठी रक्त देण्याची शिकवण देते,' असे प्रतिपादन साहित्य अकादमी पुरस्कार विजेते कवी डॉ. विनोद आसुदानी यांनी शेगाव (बु.), जिल्हा चंद्रपूर येथे झालेल्या बापुरावजी पेटकर राज्यस्तरीय काव्य पुरस्कार सोहळ्यात केले. या कार्यक्रमाला कवयित्री मेघना साने, उद्योजक प्रकाश पद्मावार, श्रीकांत पेटकर, विकास जवादे, विनोद वरभे आदी उपस्थित होते. राज्यस्तरीय काव्य पुरस्कार प्रभू राजगडकर, गजानन वाघमारे, प्रसेनजित गायकवाड यांना प्रदान करण्यात आला. 'स्थळ' या सामाजिक मराठी चित्रपटातील दिग्दर्शक जयंत सोमलकर व कलाकारांचा सत्कार झाला. तसेच विविध साहित्यिक आणि बालकलाकारांना पारितोषिके देण्यात आली. कार्यक्रमाचे संचालन सविता बगडे यांनी केले.

ब्ल्यू क्लब या सोशल फोरम तर्फे धम्मचक्र प्रवर्तन दिन साजरा

नागपूर : डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आंतरराष्ट्रीय विमानतळ नागपूर येथील डॉ. आंबेडकर यांच्या पुतळ्याजवळ 69 वा धम्मचक्र प्रवर्तन दिन उत्साहात साजरा करण्यात आला. ब्लु क्लबचे सर्व सदस्य व इतर उपासक-उपासिका बहुसंख्येनी उपस्थित होते. धम्मचक्र दिनाच्या अनुषंगाने उपस्थित सदस्यांपैकी प्रा. ज्ञानेश्वर खडसे, एस. टी. चौहाण, हर्षवर्धन जिभे, डॉ. सिद्धार्थ वासनिक, पुरुषोत्तम निमसरकार यांनी मार्गदर्शन केले. संचालन विनायक हाडके यांनी व आभारप्रदर्शन राजेश हाडके यांनी केले. कार्यक्रमाच्या आयोजनासाठी विनायक हाडके, विद्याधर सोनटक्के, अविनाश कठाणे, पुरूषोत्तम निमसरकार, हर्षवर्धन जिभे, सुधाकर लोखंडे, गौतम मोडक, सिद्धार्थ वासनिक व इतर काही सदस्यांनी विशेष योगदान दिले.

तक्षशिला बुद्ध विहारात बुद्ध आणि त्यांचा धम्म या ग्रंथाचे वाचन

नागपूर : तक्षशिला बुद्ध विहार संघचेतना उपासक-उपासिका संघ चंद्रमणीनगर येथे तीन महिनेपर्यंत तक्षशिला बुद्ध विहारात बुद्ध आणि त्यांचा धम्म या ग्रंथाचे वाचन भगवान कांबळे, संस्थापक अध्यक्ष तक्षशिला बुद्ध विहार संघचेतना उपासक-उपासिका संघ यांनी ग्रंथाचे वाचन केले, त्याचप्रमाणे भारतीय बौद्ध महासभेचे बौद्धाचार्य भगवान कांबळे, यांनी तीन महिने विहारात वर्षावासामध्ये बुद्ध धम्म संघ वंदना आणि बुद्ध पुजा, परित्राणपाठ, धम्म देशना उपासक-उपासिका यांना वर्षावासात मार्गदर्शन केले, तसेच यांनी पंचशील व अष्टशिलाचे काटेकोरपणे पालन केले, अश्विन पौर्णिमेला वर्षावास समापण करण्यात आला, कार्यक्रमात मोठ्या प्रमाणात उपासक-उपासिका संघ उपस्थित होते.

प्याऊ केंद्राचे उद्घाटन

नागपूर : 69 वा धम्मचक्र प्रवर्तन दिननिमित्त तक्षाशीला बहुउदेशीय शिक्षण आणि सामाजिक संस्था नागपूर यांचे वतीने दीक्षाभूमी येथे येणारे बौद्ध बांधवासाठी पाणी वाटपकरिता प्याऊ केंद्राचे 39 वा वर्धापन उद्घाटन दि. 01/10/2025 रोजी करण्यात आले. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष राजाभाऊ टाकसाळे हे होते. प्रमुख पाहुणे राजाभाऊ वैद्य, चंद्रहास सुटे हे होते. सर्वांनी पाणी वाटप करता हे कौतुकास्पद आहे. त्याबदल सर्व सभासदांचे अभिनंदन. संचालन अरविंद गणवीर तर आभार प्रदर्शन एकता चाहांदे यांनी केले. कार्यक्रम यशस्वीते करता केशवराव उके, प्रदीप सपाने, बंडुजी गजभिये, सुधीर नंदेश्वर, दिलीप चौरे, सुचिता चहांदे, अश्विनी नंदेश्वर, अमित कांबळे, विजय सपकाळे यांनी केले.

'चौकीदार' कवितासंग्रहाचे लोकार्पण नागपुरात

नागपूर : उपराजधानीतील प्रखर आंबेडकरी विचारवंत, सामाजिक कार्यकर्ते व कवी माणिकराव खोब्रागडे यांच्या 'चौकीदार' या कवितासंग्रहाचा लोकार्पण सोहळा रविवार, दि. 12 ऑक्टोबर 2025 रोजी दुपारी 1.30 वाजता, अर्पण सभागृह, हिंदी मोरभवन, झांसी राणी चौक, सीताबर्डी, नागपूर येथे आयोजित करण्यात आला आहे.

या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष सुप्रसिद्ध साहित्यिक व्यक्तिमत्व डॉ. सागर खादीवाला असतील. प्रमुख अतिथी म्हणून ख्यातनाम साहित्यिक प्रा. जावेद पाशा आणि शब्बीर अहमद विद्रोही उपस्थित राहणार आहेत.

'चौकीदार' कवितासंग्रहावर भाष्य करण्यासाठी गझलकार डॉ. भोला सरवर आणि साहित्यिक हेमलता मिश्र 'मानवी' सहभागी होणार आहेत.

कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक कवी संजय गोडघाटे करतील, तर संचालनाची जबाबदारी कवी मनोहर गजभिए सांभाळतील. शायरा रोशनी गणवीर आभार प्रदर्शन करतील.

या कार्यक्रमाचे आयोजन मूल्यसंगर साहित्य विचार मंच, भारतीय मुस्लिम परिषद, फुले-शाहू-आंबेडकर विचार मंच, नागपूर यांच्या संयुक्त विद्यमाने करण्यात आले आहे. निमंत्रक म्हणून लोकनाथ यशवंत, ताहेरा शेख पाशा, हेमंत खोब्रागडे कार्यरत आहेत. कार्यक्रमाच्या यशस्वी आयोजनासाठी आत्माराम ढोक, जगदीश राऊत, प्रकाश बावनगडे, डॉ. ममता मून, जमील अंसारी, इमरान फैज, प्रकाश कांबले, रंगराज गोस्वामी, रजनी संबोधी आदी आंबेडकरी आंदोलनातील कार्यकर्ते प्रयत्नशील आहेत.

डॉ. शिल्पा वराडे आणि डॉ. मोनाली पोफरे यांचा सत्कार

नागपूर : येव्होआ येरे फाऊंडेशनचा वर्धापन दिनाचा कार्यक्रम नुकताच वनामती संस्थेच्या सभागृहात आयोजित करण्यात आला होता. या कार्यक्रमात येव्होआ येरे फाऊंडेशनचे संचालक रमेश बोरकुटे यांचे हस्ते आयुर्वेदिक क्षेत्रात उत्कृष्ट कार्य केल्याबद्दल श्री.आयुर्वेदीक महाविद्यालयाच्या असोसिएट प्रोफेसर डॉ. शिल्पा अभय वराडे यांचा सन्मानपत्र आणि स्मृतिचिन्ह देऊन सत्कार करण्यात आला. टि.व्ही. कलाकार सिमरन आहुजा आणि बॉलिवूड कलाकार एलीना तुनेजा विशेष अतिथी म्हणून उपस्थित होत्या.

साहित्य क्षेत्रात उत्कृष्ट लेखन केल्याबद्दल डॉ. मोनाली अनिल पोफरे यांचा सन्मानपत्र आणि स्मृतिचिन्ह देऊन सत्कार करण्यात आला. डॉ. शिल्पा वराडे आणि डॉ. मोनाली पोफरे यांचा महाराष्ट्र ऑफिसर्स फोरमचे महासचिव सच्चिदानंद दारूंडे, माजी तहसीलदार दामोदर चालखुरे, प्रा. अभय वराडे, सम्यक बहुउद्देशीय संस्थेच्या सचिव स्नेहा दारुंडे, माजी शिक्षणाधिकारी माणिक साखरे, गौतमी महिला मंडळाच्या आशा मेश्राम, रेखा साखरे, लक्ष्मण बोरकर, माजी शिक्षण संचालक चंद्रमणी बोरकर आदींनी अभिनंदन केले आहे.

14 ऑक्टोबरला महाबोधी महाविहार मुक्तीसाठी बौद्धांचा मोर्चा

नागपूर : 14 ऑक्टोबर 2025 रोजी मुंबई, आझाद मैदान येथे आयोजित महाबोधी महाविहार मुक्ती साठी बौद्धांचा मोर्चाचे आयोजन करण्यात आलेले आहे. मोर्चाच्या प्रचारार्थ व यशस्वीतेसाठी दि. 9 ऑक्टोबर 2025 रोजी इंदोरा चौक बॅरि. राजाभाऊ खोब्रागडे पुतळा समोरून प्रचार रथाला पंचशील ध्वज दाखवून प्रस्थान केले. प्रचार रथाद्वारे नागपूर, भंडारा, गोंदिया, वर्धा येथे मोर्चाचा प्रचार करण्यात येईल. या प्रचार सभेच्या कार्यक्रमात आंबेडकरी प्रबोधनकार अनिरुद्ध शेवाळे यांच्या भीम गीतांचा कार्यक्रम आयोजित केलेला होता.

10 ऑक्टोबर भंडारा येथे प्रचार व जाहीर सभेचे नियोजन. लाखनी येथे जाहीर सभा. 11 ऑक्टोबर गोंदिया येथे प्रचार व जाहीर सभा आयोजित करण्यात आलेली आहे. 12 ऑक्टोबर वर्धा येथे प्रचार व जाहीर सभेचे आयोजन करण्यात आलेले आहे. आरपीआय सर्व गट, बसपा, सर्व पक्ष बौद्ध नेते, बौद्ध भिक्षू संघ, सर्व बौद्ध संस्था, सामाजिक संघटना, सर्व समता सैनिक दल यांच्या संयुक्त विद्यमाने मुंबईमध्ये आयोजित बुद्धांच्या या विराट मोर्चात हजारोच्या संख्येने उपस्थित राहण्याचे आवाहन बाळू घरडे यांनी पत्रपरिषदेद्वारे केलेले आहे. पत्रपरिषदेला उपस्थिती रमेश फुले, प्रा. सुनील कोचे, कैलास बोंबले, शुभम घरडे, निहार चव्हाण, रामदास गजबे, शेखर पाटील इत्यादी उपस्थित होते.

नागबोधी बुद्ध विहार गरोबा मैदान येथे आश्विन पौर्णिमा साजरी

नागपूर : 'कही हम भूल न जाये' या उपक्रमांतर्गत प्रबुद्ध समाज समिती शाखा विठ्ठलवाडी नागपूर तर्फे नागबोधी बुद्ध विहार जगजीवन नगर, गरोबा मैदान येथे सहा ऑक्टोबरला अश्विनी पौर्णिमेच्या निमित्ताने प्रबोधनाचा कार्यक्रम संपन्न झाला. या सभेचे अध्यक्ष कुशन लिंगायत होते. त्यांनी आपल्या अध्यक्षीय भाषणातून पंचशिला पैकी कमीत कमी एक शील जरी प्रामाणिकपणे पाळण्याचा प्रयत्न केला तरी आपणास शीललाभ होऊ शकतो असे ते म्हणाले.

कार्यक्रमाचे सुरुवातीला रूपचंद नंदागवळी यांनी संविधानाची प्रस्ताविका आणि 22 प्रतिज्ञा यांची सर्वांना शपथ दिली. धम्म प्रचारक सुनील लोखंडे यांनी धम्मपदातील गाथा सांगितल्यावर अश्विनी पौर्णिमेचे महत्त्व समजावून सांगितले. कार्यक्रमाचे संचालन गुलचंद रंगारी यांनी उत्कृष्टपणे केले. ते आपल्या प्रबोधनात समाजातील विसंगतीवर प्रकाश टाकला आणि पंचशील पालन करण्यामध्ये किती पुण्य लाभ होतो ते सांगितले. कार्यक्रमाचे आभार प्रदर्शन संगीता वालदे यांनी केले. या कार्यक्रमात अजय फुलझेले आणि शामकांत जाधव यांची विशेष उपस्थिती होती, त्याशिवाय 30 ते 35 महिलांनी या प्रबोधनाचा लाभ घेतला. शेवटी खीर दान करून या कार्यक्रमाची सांगता झाली.

ओबीसी आरक्षण बचाव मोर्चाला बी.आर.एस.पी.चा जाहीर पाठींबा

नागपूर : महाराष्ट्रातील फडणवीस सरकारच्या चुकीच्या व जातीय विद्वेष पसरविणाऱ्या धोरणांचा तीव्र निषेध नोंदवत बहुजन रिपब्लिकन सोशलिस्ट पार्टी (बी.आर.एस.पी.)ने ओबीसी आरक्षण बचाव मोर्चाला जाहीर पाठिंबा दिला आहे. पक्षाचे राष्ट्रीय अध्यक्ष ॲड. डॉ. सुरेश माने यांनी प्रसिद्ध निवेदनाद्वारे ही भूमिका स्पष्ट केली.डॉ. माने यांनी आरोप केला की, सत्ताधारी भाजप सरकार राज्यात रोजगारनिर्मिती करण्यात अपयशी ठरले असून, उलट सरकारी नोकऱ्या खाजगीकरण आणि

कंत्राटीकरणाच्या विळख्यात अडकविल्या आहेत. अशा परिस्थितीत बेरोजगारीच्या वाढत्या समस्येवर उपाय करण्याऐवजी आरक्षणाच्या नावाखाली समाजघटकांमध्ये जातीय द्वेष पसरविण्याचे काम सरकार करत आहे. 'शेतकरी देशोधडीला लागला आहे, तर बेरोजगार तरुणांचा उद्रेक टाळण्यासाठी 'आरक्षण' हे गाजर सरकार लोकांसमोर लटकवत आहे,' अशी टीका त्यांनी केली. डॉ. माने पुढे म्हणाले, '2 मे 2021 रोजी सर्वोच्च न्यायालयाने मराठा आरक्षण नाकारले असतानाही, फडणवीस सरकार वारंवार त्याच विषयावर राजकारण करून राज्यातील सामाजिक सलोखा धोक्यात आणत आहे. गुजरात, राजस्थान, उत्तर प्रदेश आदी राज्यांमध्ये अशा प्रकारच्या आरक्षण मागण्यांना नकार देण्यात आला असतानाही महाराष्ट्रात तेच प्रयोग पुन्हा करण्याचा हट्ट हा कायदाविरोधी आहे.'

त्यांनी स्पष्ट केले की, मराठा आणि ओबीसी हे स्वतंत्र प्रवर्ग असल्याचा निर्णय मुंबई उच्च न्यायालयाने दिला असून, सर्वोच्च न्यायालयाने त्याला दुजोरा दिला आहे. तरीदेखील हैदराबाद गॅझेटियरला मान्यता देऊन सरकारने नव्या वादाची ठिणगी पेटवली आहे. 'आज हैदराबाद गॅझेटचा आधार घेतला जातोय, उद्या इंग्रजकालीन जनगणना किंवा महसुली नोंदींवरून इतर समाज आरक्षण मागतील, तेव्हा सरकार काय करणार?' असा सवाल त्यांनी उपस्थित केला. बी.आर.एस.पी.ने आपल्या निवेदनात स्पष्ट केले की, ओबीसी आरक्षणात कोणत्याही इतर प्रवर्गाची घुसखोरी सहन केली जाणार नाही. राज्यातील ओबीसी आरक्षण बचावाच्या सर्व आंदोलनांना, धरणे, मोर्चे आणि जनआंदोलनांना बहुजन रिपब्लिकन सोशलिस्ट पार्टीचा ठाम आणि जाहीर पाठींबा राहील, असे डॉ. माने यांनी सांगितले.

भारतीय बौद्ध महासभा कळमेश्वर तर्फे अंधश्रद्धा बुवावाजी प्रशिक्षण शिबीर

नागपूर : भारतीय बौद्ध महासभा जिल्हा शाखा पश्चिम नागपूर अंतर्गत कळमेश्वर तालुक्याच्या विद्यमाने एक दिवशीय अंधश्रद्धा, बुवावाजी प्रशिक्षण शिबीराचे आयोजन सुदर्शन बुद्ध विहार येथे करण्यात आले. त्रीसरण पंचशील घेऊन कार्यक्रमाची सुरवात केली. कार्यक्रमाचे उद्घाटन विलास उंदीरवाडे अध्यक्ष पश्चिम जिल्हा नागपूर यांनी केले, मार्दर्शन करतांना अंधश्रद्धाविषयी अनेक विषयावर मार्गदर्शन केले, प्रमुख मार्गदर्शक म्हणून देवानंद वानखेडे, वरीष्ठ केंद्रीय शिक्षक यांनी समाजामध्ये विषेश करून आपल्या समाजात कशा अंधश्रद्धा पसरल्या आहेत, त्याविषयी सविस्तर मार्गदर्शन केले. विविध प्रकारचे प्रॅक्टीकल करून दाखवले, जसे - बीना अग्नीने होम पेटवीणे, मंत्र्याच्या सहाय्याने अगरबत्ती फिरवीणे, माणसाला लागलेले भुत उतरविणे, पाण्यानी दिवा पेटविणे इत्यादी प्रयोग करून लोकांना प्रकाशाची वाट दाखविण्याचे शिबीराच्या माध्यमातून काम केले. कार्यक्रमाचे संचालन वाहने यांनी केले, आभार प्रदर्शन राहुल वानखेडे यांनी केले, सरनेत्तय घेऊन कार्यक्रम समाप्त करण्यात आला, तालुका कार्यकारीणीचे सर्व पदाधिकारी तसेच विहार कमेटीचे लोक उपस्थित होते.

निधन वार्ता

दिलीप किनखेडे

नागपूर : 'वृक्षमित्र' स्मृतिशेष अजय किंखेडे यांचा सुपुत्र दिलीप किंखेडे (वय 52), भारतनगर रहिवासी , यांचे बुधवारी रात्री हृदयविकाराच्या झटक्याने निधन झाले. त्यांच्या पश्चात पत्नी लक्ष्मी, पुत्र पृथ्वीराज, कन्या अवनी, भाऊ दिनेश तसेच इतर नातेवाईक व मोठा आप्त परिवार आहे. त्यांच्यावर अंत्यसंस्कार शुक्रवार, सकाळी 9 वाजता अंबाझरी घाट येथे करण्यात येणार आहेत.

दुर्गम धानला गावात आरोग्य तपासणी शिबिर

नागपूर : नागपूर जिल्ह्यातील कुही तालुक्यातील दुर्गम धानला गावात शनिवारी आरोग्य तपासणी शिबिर आणि जागृती कार्यक्रमाने गावकऱ्यांना नवे दृष्टिकोन दिला. धानला खोकरला, तुडका, शिकारपूर आणि रत्नपूर या गावांतील 150 हून अधिक जणांनी हजेरी लावली. दिल्लीतील भारत सरकारमधील निवृत्त अतिरिक्त आयुक्त आणि लेखक डॉ. के. पी. वासनिक यांनी त्यांच्या मूळ गावात हा उपक्रम आयोजित केला होता.

कार्यक्रमाच्या सुरुवातीला डॉ. वासनिक यांनी आरोग्याच्या मूलभूत महत्त्वावर बोलले. 'आरोग्य हेच खरे धन' ही घोषणा प्रत्येकाने मनात कोरून ठेवावी असे ते म्हणाले. ग्रामीण भागात प्रतिबंधक उपाययोजना का आवश्यक आहेत, यावर त्यांनी प्रकाश टाकला. विविध वैद्यकीय शाखांचे तज्ज्ञ एकत्र येऊन उपस्थितांना मार्गदर्शन केले. होमिओपॅथी तज्ज्ञ डॉ. के. एम. तितरमारे यांनी सांगितले, 'लाखो दवा बारंबार, होमिओपॅथी एकवार.' अनेक आजारांवर होमिओपॅथीचे प्रभावी उपचार कसे शक्य आहेत, यावर त्यांनी भर दिला. आयुर्वेदाचार्य डॉ. चंद्रशेखर तितरमारे यांनी प्राचीन तत्त्वज्ञान उलगडले, शरीर पाच धातूंनी बनलेले असते. कफ, पित्त, वात यांच्यातील असमतोल आजार घडवतो. शरीर लक्षणे आधीच देत असते, त्याची वेळीच ओळख आणि तपासणी करणे गरजेचे आहे. मधुमेह व उच्च रक्तदाब हे शांत मारक आहेत, अनेकांना याची कल्पनाही नसते.

तालुका आरोग्य अधिकारी डॉ. दिनेश चकोले यांनी घरगुती उपाय सांगितले आणि आरोग्य विभागाच्या ग्रामीण सेवांबाबत सविस्तर माहिती दिली. आम्ही गावोगावी सेवा आणि जागृती पोहोचवण्यासाठी सतत प्रयत्न करतोय, असे ते म्हणाले. वेलतूर येथील सार्वजनिक आरोग्य केंद्राचे वैद्यकीय अधिकारी डॉ. धनद निमगडे यांनी रक्तातील साखर व रक्त दाब नियंत्रणाचे उपाय आणि लक्षणे समजावली. धानला येथील सामुदायिक आरोग्य अधिकारी प्रगती नाईक हिने स्थानिक केंद्राच्या उपक्रमांबाबत सांगितले. धानला गावचे मूळ रहिवासी व बँक ऑफ इंडियातील निवृत्त वरिष्ठ बँक मॅनेजर सूर्यभान गजभिये, सोलापूर येथे स्थायिक झालेले यांनी सांगितले की सर्व वैद्यकीय पद्धतींचे एकीकरण सुचवले. गरजेनुसार आयुर्वेद, होमिओपॅथी व आलोपॅथीचा वापर करा. सक्रिय जीवनशैली आणि निरोगी आहार हे सर्वोत्तम संरक्षण आहे असे त्यांनी आवर्जून सांगितले. शिबिरात सर्व सहभागींची तपासणी, उपचार व निदान झाले. वैद्यकीय कर्मचाऱ्यांनी 60 हून अधिक आयुष्मान भारत आरोग्य खाती कार्डे तयार केली. चंद्रभान गजभिये, भारत वासनिक, दयाकर वासनिक, रविंद्र वासनिक, दामू गजभिये व शेंडे यांच्या प्रयत्नांमुळे हा कार्यक्रम यशस्वी झाला. सर्व गावकरी मंडळीनी समाधान व्यक्त केले आणि असे शिबिर वारंवार घ्यावे अशी विनंती त्यांनी डॉ. के. पी. वासनिक यांना केली. डॉ. वासनिक यांनी वैद्यकीय मंडळी, नर्सिंग स्टाफ व गावकऱ्यांचे आभार मानले. धानला गावात शनिवारी घडलेला हा सोहळा केवळ आरोग्य तपासणी नव्हता, तर आरोग्याचा आणि एकतेचा उत्सव होता.

नोटीस

मी अश्विन वि. गजभिये, रा. 18, शिवराज नगर, नं. 1, नागपूर-27.

माझी पत्नी स्व. विशाखा अश्विन गजभिये या दि. ०२/०८/२०२०ला मरण पावल्या. त्यांच्या नावाने असलेली गाडी क्र. MH 31 DK 4519, मॉडेल मारोती अल्टो K.10 इंजिन नं. K10BN4172895 आणि चेसिस नं. MA3EADE150014801 1LA असून त्यांचा मी कायदेशिर पती असल्याने सदर गाडी माझे नावे हस्तांतरण करण्यासाठी प्रादेशिक परिवहन कार्यालय MH31 नागपूर येथे कागदपत्रे सादर केले आहेत. सदर वाहनबाबत जर कोणाची तक्रार असेल तर ही नोटीस प्रसिद्ध झाल्यापासून ७ दिवसाच्या आत प्रादेशिक परिवहन कार्यालय MH 31 नागपूर येथे व खाली दर्शविलेल्या माझ्या पत्यावर लेखी स्वरूपात द्यावी. अन्यथा कोणाचीही तक्रार नाही असे गृहित धरून सदर वाहन माझ्या नावाने हस्तांतरण केले जाईल, याची नोंद घ्यावी.

अश्विन वि. गजभिये, रा. 18, शिवराज नगर, नं. 1, नागपूर-27.

PROPERTY FOR SALE

Prime Land with Construction for Sale

Wela (Hari), Shankarpur Road, Nagpur (Gramin)

Perfect for Educational Institutions:
Area 0.46 hectares (50,000 Sq. Ft) with construction around 35000 Sq. Ft., Ideal for Schools, College, Training Center, Residential Tution College, Hotel, Hostel,

Contact : Sulay 9860361121

बहुजन सौरभ प्रकाशक, संपादक, मालक, मुद्रक सिध्दार्थ जीवन कांबळे यांनी देश प्रेस पब्लिकेशन, E-30/2, इंडस्ट्रीयल एरिया, सोनेगाव (सीम), हिंगणा, एम.आय.डी.सी., नागपूर - 440016 येथे मुद्रित केले व 9/2, स्वराज कॉलनी, मेडिकल कॉलेजच्या मागे, नागपूर-440027, येथे प्रकाशित केले. RNI No. MAHMAR 2020/84035 Printed, Owner by Siddharth Jiwan Kamble, Publisched at 9/2 Swaraj Colony, Behind Medical College, Nagpur 440027, Printed at M/S Desh Publication, E-30/2, Industrial Area, Sonegaon (SEEM), Hingna, MIDC, Nagpur-440016, Editor Siddharth Jiwan Kamble Email: bahujansaurabh@gmail.com Mobile: 9422860648